

ELEKTRONİK HABERLEŞME SEKTÖRÜNDE 20 YIL

EKİM 2023

TELKODER'DEN...

Türkiye'deki elektronik haberleşme sektörü serbestleşmenin başladığı 2002 yılından itibaren geçtiğimiz yirmi yılda önemli değişiklikler geçirmiştir. TELKODER 20. Yıl Raporu'nda geçmişten günümüze bu dönüşümdeki en önemli kilometre taşlarını vurgulamaktayız. Ülkemiz elektronik haberleşme sektörü, özelleştirme, rekabet ve teknolojik yenilik açısından büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak, tüm vatandaşların uygun fiyatlı, yüksek kaliteli elektronik haberleşme hizmetlerine erişebilmeleri için hala yapılması gereken çok fazla çalışma olduğunu düşünmekteyiz. Sektör ilerlemeye devam ettikçe ve yeni zorluklara uyum sağladıkça, paydaşların, bu konuları ele almak ve Türkiye'de daha güçlü ve kapsayıcı bir telekomünikasyon ekosistemi oluşturmak için birlikte çalışmalarını önem arz etmektedir.

Halil Nadir TEBERCİ
TELKODER
Yönetim Kurulu Başkanı

Yirmi yılda yaşanan gelişmeler, düzenlemeler daha rekabetçi ve dinamik bir elektronik haberleşme pazarı için temel oluşturmakla birlikte sektörde faaliyet gösteren işletmeciler açısından yaşanan zorluklar devam etmektedir. Bu zorlukların bazıları; düzenleyici kurumun en temel görevi olan etkin rekabetin sağlanamaması, işletmecilerin ve vatandaşların üzerinde bulunan aşırı vergi yükü, işletmeciler arası erişim, ücretler ve uygulamalarla ilgili sorunlar, altyapı yatırımlarının önündeki engeller olarak sıralanabilir.

Bununla birlikte, sabit, mobil, uydu haberleşme ve veri merkezleri, internet değişim noktaları ile bulut pazarlarında en önemli ortak ihtiyaç "güçlü bir fiber altyapı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiber altyapı, günümüzde iletişim teknolojilerinin temelini oluşturmaktadır. Hem günlük hayatta hem de afet durumlarında haberleşme altyapısının hızlı ve kesintisiz bir şekilde devam etmesi için fiber altyapısı kullanımının büyük bir gereklilik olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle, fiber altyapı yatırımlarının artırılması ülkemizin birincil hedefi olmalıdır.

TELKODER 20. yıl raporu, Türkiye'deki elektronik haberleşme hizmetleri sektörünün karşı karşıya olduğu zorluklar ve fırsatlar hakkında değerli bilgiler içermektedir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, BTK ve Rekabet Kurumu, sektörün gelişimi açısından kritik roller oynamaktadır. Özellikle BTK'nın sektörü daha öncül bir yaklaşımla izlemesi ve düzenleyici konumunu sektörde rekabetin tesisi edilmesi ve gelişmesi için kullanmasını beklemekte, dünya standartlarına uygun bir düzenleyici çerçeveye ile gerekli yatırımların yapılması için sektörde hizmet veren işletmecilerin rekabet koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Ülkemizin telekomünikasyon sektörü, yeni hizmetlerin ve uygulamaların geliştirilmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye'de telekomünikasyon sektörü, 20 yılda önemli gelişmeler kaydetmiş olsa da, hâlâ daha yapılacak çok iş olduğu ortadadır. Yüksek hızlı genişbant internet hizmeti, uydu haberleşme hizmetleri, veri merkezi işletmeciliği, bulut hizmetleri ve Sanal Mobil Şebeke Hizmeti gibi alanlar sektörün geleceğini şekillendirecek önemli gelişmelerden bazılarıdır. Sektördeki olumlu gelişmelerin devam edebilmesi için sektörün karşılaştığı zorlukların ivedilikle ele alınması ve ülkemizin geleceğine yararlı olacak bir şekilde çözüme ulaşması gerekmektedir. Ancak tekrar vurgulamak gerekir ki sektördeki zorlukların giderilmesi ve ülkemizin faydasına sonuçlanabilmesi tüm paydaşların birlikte çalışmasıyla başarılabilir.

TELKODER

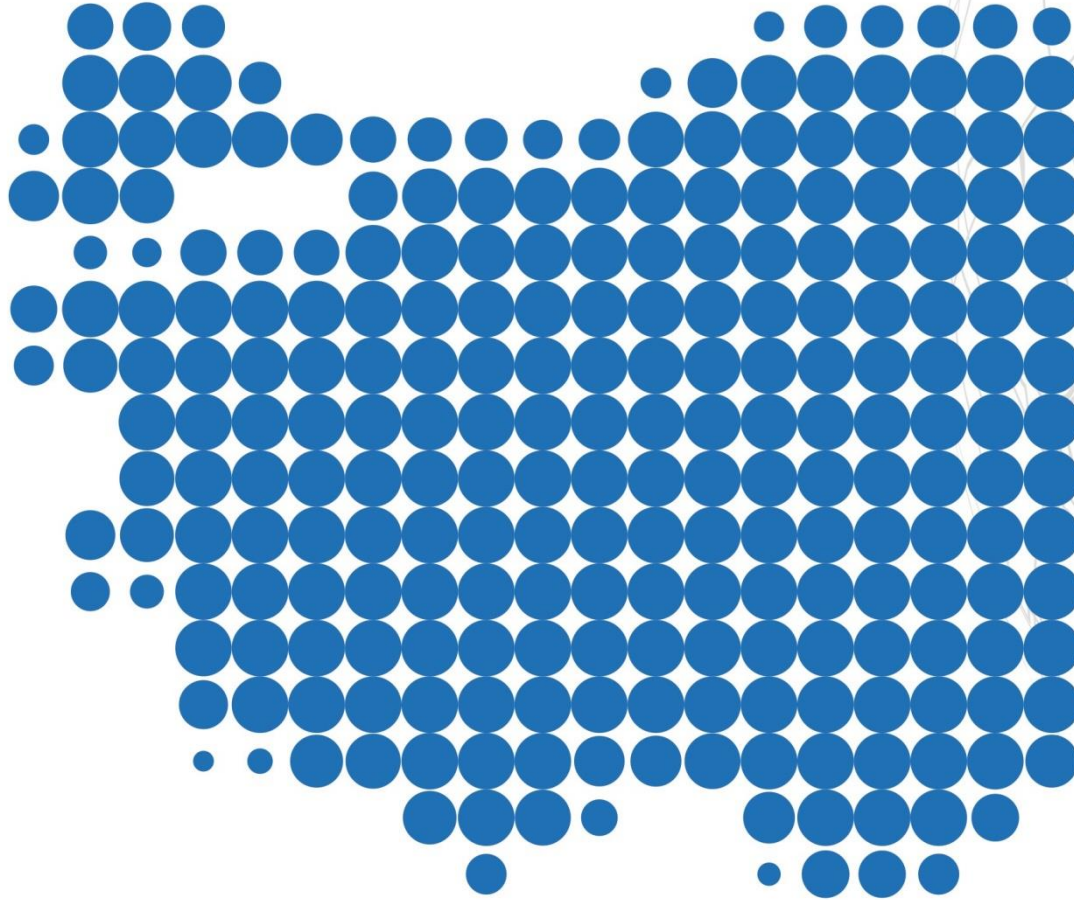
SERBEST TELEKOMÜNİKASYON İŞLETMELERİ DERNEĞİ

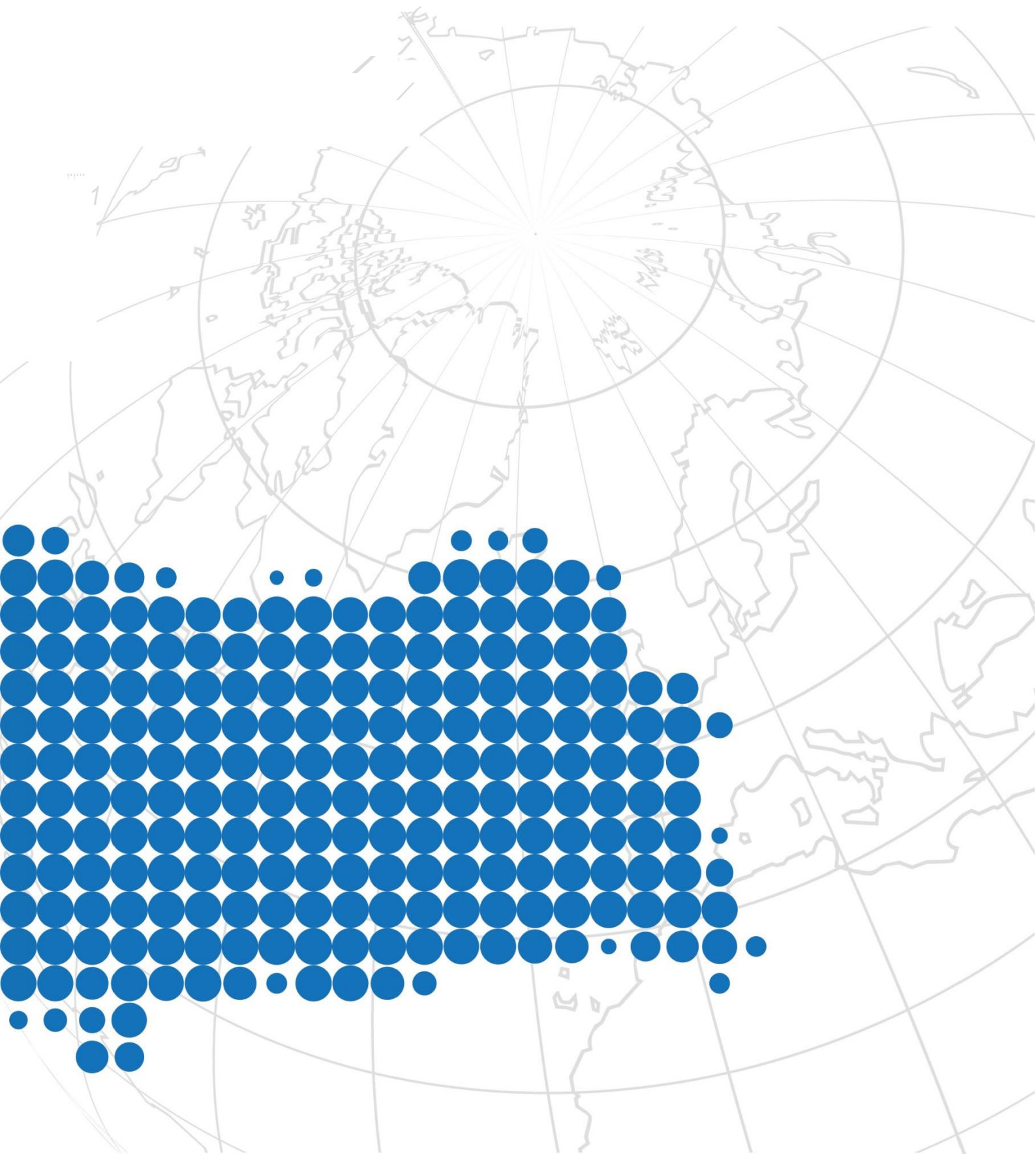
EKİM 2023

**ELEKTRONİK
HABERLEŞME
SEKTÖRÜNDE 20 YIL**

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm- Kurumlara Düşen Görevler.....	6
2. Bölüm- Öneriler.....	8
3. Bölüm -Değerlendirmeler	22
4. Bölüm- Verilerle 20 Yıl.....	23
5. Bölüm - Tarihçe.....	38

BİRİNCİ BÖLÜM – KURUMLARA DÜŞEN GÖREVLER

TELKODER olarak 20 yıl önce serbestleşmeye açılmış olan elektronik haberleşme sektöründeki aksaklıkların, sorunların tespitinin, önümüzdeki 20 yıla ışık tutacağını ve gelişmeye açık bir potansiyele sahip olan bu sektörün ihtiyaç duyduğu başarılarla kavuşması için ilgili tüm kurum ve kuruluşların görev ve yetki alanı kapsamında üstlerine düşen görevleri tam olarak yerine getirmesi gerektiğini düşünüyoruz.

1. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

Elektronik haberleşme sektöründe milli politika, strateji ve hedef belirleme, uygulama görevleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na aittir. Bazı dönemlerde Bakanlığın, özellikle fiber altyapının yaygınlaştırılması (geçiş hakkı, tesis paylaşımı, port transmisyon,...) gibi konulara yönelik strateji belirleme hususunda etkinliğini arttırdığını görmekteyiz. Rapor kapsamında, elektronik haberleşme sektöründeki en temel sorun olarak tespit edilen rekabet eksikliği sorununun giderilebilmesi için gerekli olan ilk adım, Bakanlık tarafından ortaya konacak politikalar ve izlenecek stratejilerin etkin rekabetin sağlanması ve sektörün büyütülmesi hedefi doğrultusunda hazırlanmasıdır. Bununla birlikte, söz konusu politika ve stratejilerin belirlenen takvime uygun olarak takibinin yapılması ve kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir.

En acil ve eksikliği duyulan konuların başında Fiber Altyapı ve Veri Merkezi konularında Strateji Belgelerinin hazırlanması gelmektedir. İlgili tüm tarafları içerecek şekilde, kapsamı geniş, vizyoner ve belirli bir takvime oturtulmuş, çözüm odaklı bir fiber altyapı stratejisi ile Veri Merkezlerine yönelik hedeflerin yer aldığı strateji belgelerinin hazırlanması ve uygulanmasının sağlanmasının sektörümüz açısından büyük bir adım olacağını değerlendiriyoruz.

Diğer yandan, 21.12.2017 tarihli ve 30277 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak uygulamaya alınan Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı (2017-2020) (UGSEP), genişbant arz ve talebinin oluşturulmasına yönelik 3 ana stratejik amaç ve 25 adet Eylem maddesinden oluşmaktaydı. Söz konusu eylem planının gerçekleştirilmesi ve takibine yönelik olarak bugüne kadar herhangi bir adım atılmadığı görülmektedir. Altyapı tesisinin kolaylaştırılması, sektör üzerindeki vergi ve mali yüklerin azaltılması, yüksek kapasite ve hızda genişbant altyapısının ülke genelinde yaygınlaştırılması gibi önemli birçok eylem maddesinden oluşan bu çalışmanın günümüze göre revize edilerek bir an önce hayata geçirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Bununla birlikte, kurumlar arasından koordinasyon konusunda zaman zaman

belirsizlikler oluşmaktadır. Bu durum hem teknolojik açıdan çok hızlı gelişme gösteren elektronik haberleşme sektöründe zaman kaybına hem de önümüzdeki fırsatların değerlendirilmesinin önüne geçmektedir. Bu nedenle, sektör ile ilgili Kurum ve Kuruluşlar arasındaki koordinasyonun ve diyalogun sağlanmasında Bakanlığın öncülük edebileceğini değerlendiriyoruz.

2- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Elektronik haberleşme sektöründe; rekabeti tesis etmeye ve korumaya, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı uygulamaların giderilmesine yönelik düzenlemeleri yapmak, bu amaçla işletmecilere yükümlülükler getirmek ve mevzuatın öngördüğü tedbirleri almakla görevlidir. Geçmiş dönemlerde sektörde oldukça etkin bir şekilde rol alan kurumun, son yıllarda sektörden ve ihtiyaçlarından uzaklaştığını, sektör temsilcilerine, sivil toplum örgütlerine kapılarını kapattığını görüyoruz. Sektörün serbestleşme sürecinde çok önemli kararlara ve düzenlemelere imza atan BTK'nın sektörden uzak kalmasını üzücü buluyoruz. Kurumun daha etkin bir şekilde ülkenin ve sektörün ihtiyaç duyduğu gelişmeleri sağlayacak adımlar atmasını diliyoruz. Bunun en temel ve birincil yolunun sektör temsilcileri ile geçmişte de olduğu gibi ilişkilerini güçlendirmesi ve görevini yerine getirirken görüşlerini dikkate alması olduğunu düşünüyoruz.

3- Rekabet Kurumu

Rekabet Kurumu, tüm sektörlerde Rekabet Kanununun uygulaması, rekabet ihlallerinin denetimi ve yaptırım uygulanması konularında yetkilidir. Ancak elektronik haberleşme sektörü gibi kendi düzenleyici kurumu bulunan sektörlerde görevlerini yerine getirirken yetki karmaşası ortaya çıkmaktadır. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nda, BTK'nın rekabet ihlalleri konusunda Rekabet Kurumu'nun görüşlerini alması hüküm altına alınmış ve yine aynı Kanun'da Rekabet Kurumu'nun sektörle ilgili alacağı her türlü kararda BTK'nın düzenleme ve görüşlerini dikkate alması zorunlu tutulmuştur. Geçmişten itibaren yaşanmakta olan bu yetki karmaşası sorunu halen varlığını sürdürmektedir. Sektörün rekabete yeni açıldığı dönemlerde son derece etkin olan ve hatta sektöre yön veren kararlarda imzası bulunan Rekabet Kurumu'nun son dönemlerde sektördeki etkinliğini azalttığını görmekteyiz. En temel sorunu etkin rekabetin tesis olan elektronik haberleşme sektöründe Rekabet Kurumu'nun daha güçlü bir şekilde varlığını göstermesi, şüphesiz sektörde rekabetin tesisini olumlu yönde etkileyecektir. Bununla birlikte, özellikle BTK ile koordinasyonun sağlanabilmesine ve yetki alanlarının netleştirilmesine yönelik bir çalışmaya da ihtiyaç duyulmakta olduğunu

düşünüyoruz.

4 - Cumhurbaşkanlığı Ofisleri

Bilindiği üzere, 24 Haziran 2018 seçimlerinin ardından yeni Cumhurbaşkanlığı sistemi başlamış olup, Temmuz 2018’de uyum Kararnameleri yayımlanarak devlet yönetimi yeniden yapılandırılmıştır. Bu kapsamda Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının adı Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak değiştirilmiş, Müsteşar ve Müsteşar Yardımcılıkları kaldırılarak Bakan yardımcılıkları getirilmiştir. Daha sonra Cumhurbaşkanı tarafından yayınlanan kararnamelerle Ulaştırma ve Altyapı Bakanı, Bakan Yardımcısı, BTK Başkanı, BTK Kurul İkinci Başkanı ve Kurul üyeleri ile Haberleşme Genel Müdürlüğü atamaları yapılmıştır.

Yeni sistemin 1 ve 13 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile oluşturulan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı incelendiğinde Elektronik Haberleşme Sektörünün idaresinden sorumlu Kamu idarelerinin arasına; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile BTK’nın yanı sıra, “Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu”, “Dijital Dönüşüm Ofisi” ile “Strateji ve Bütçe Başkanlığı”nın da eklendiği görülmektedir. Söz konusu Ofislerin görev tanımları her ne kadar mevzuat gereği tanımlanmış olsa da sektörümüze yönelik konulara yönelik görev ve yetki karmaşasının bulunduğu gözlenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM – ÖNERİLER

Aşağıdaki bölümlerde serbestleşme sürecinin başladığı 2002 yılından bu yana ülkemiz elektronik haberleşme sektöründe yaşanan 20 yıllık gelişmelere ve gelinen noktaya yer verilmektedir. Geçmişte yaşanan başarılar ve eksikliklerin birlikte değerlendirilmesinin önümüzdeki 20 yıla ışık tutacağını düşünüyoruz. Bu amaca yönelik önerilerimize aşağıdadır.

TAM VE ETKİN REKABETİN TESİSİ BİRİNCİL HEDEF VE STRATEJİ OLMALIDIR

Elektronik haberleşme sektöründe rekabet durumuna bakacak olursak alternatif işletmecilerin toplam gelirler içerisindeki Pazar payının %10 seviyesinde olduğunu görüyoruz. Rekabet seviyesini belirlemede pazar payları esas alındığında, kat edilecek çok yol olduğunu anlıyoruz.

Genel olarak elektronik haberleşme mevzuatına bakıldığında çoğunlukla AB

mevzuatına uyumlu ve detaylı bir hukuki yapının bulunduğunu söylemek mümkündür.

Sektörümüzde bu alanda temel olarak yaşanan sıkıntı söz konusu mevzuata uyum konusunda karşımıza çıkıyor. Cezai yaptırımların yetersiz, yoruma açık ve denetimlerin sonuçsuz kaldığı durumlarla karşı karşıya kalınmakta olduğunu görmekteyiz. Özellikle yerleşik işletmeci olan Türk Telekom'un serbestleşmenin ardından geçen yaklaşık 20 yıllık süreye rağmen hala pazarda hakim durumunu koruması bu uygulamada yaşanan aksaklıkların bir sonucu olarak karşımızda durmaktadır. Oysaki sektörümüzdeki mevzuatın öncül amacının sektörde rekabeti sağlamak, adil rekabet ortamını korumak olduğu düşünüldüğünde, oldukça güçlü ve detaylı hazırlanan elektronik haberleşme mevzuatının etkin bir şekilde uygulanmadığını görüyoruz.

Sektörde tam ve etkin rekabetin tesisi gerek politika belirleyiciler tarafından oluşturulan stratejilerin, gerekse de mevzuatın uygulanması birincil öncelik olarak kabul edilmelidir.

a- Sabit Ses Pazarında Rekabetin Geliştirilmesi

- 444'lü Numaraların Taşınması ve Tahsislerinin Yapılması - Yerel Aranır Numaralara ilişkin düzenlemelerde "*Ülkenin her yerinden, şebekeden bağımsız olarak aynı sayıda rakam çevrilmesi suretiyle erişilen numaralardır. Hâlihazırda, 444 XXXX şeklinde yerleşik işletmeci tarafından ikincil tahsisi yapılan ve ülkenin her yerinden 7 hane çevrilmek suretiyle aranan numaraların kullanımına devam olunur. Ancak, yeni yerel aranır numara grupları Kurum tarafından belirlenebilir. Yerel aranır numaraların tahsisi ve kullanımında uygulanacak usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir.*" hükümleri yer almasına rağmen, alternatif işletmecilere 444'lü veya yine 7 haneli farklı bir bloğun tahsisi yapılmamıştır. Yerleşik işletmeci için söz konusu numaralar bir ayrıcalık oluşturmaktadır. İşletmeciler arasında ayırım gözetilmemesi ilkesi doğrultusunda, alternatif işletmecilere de yerel aranır numaraların açılması ve alternatif işletmecilerin de yerel aranır numaralar üzerinden hizmet sunabilmelerinin sağlanması gerekmektedir.
- Kampanyalar - Türk Telekom tarafından sabit ses pazarında sunulmakta olan perakende kampanyaları özellikle yoğun/yoğun olmayan saatler (peak-off peak) ayırımına giderek tüketicilere kısa süreli avantajlar sağlama amacını taşımaktadır. Ancak Türk Telekom alternatif işletmecilere aynı

kampanyaları yapabilecekleri toptan seviyede tarife sunmamaktadır. Bunun sonucu olarak alternatif işletmeciler aynı kampanyaları tüketiciye sunamamakta, pazar paylarını arttıramamakta ve rekabette geri kalmaktadırlar. Rekabet şartlarının güçlendirilmesi için Türk Telekom'un perakende olarak tüketicilere sunduğu kampanyalarını toptan seviyede alternatif işletmecilere de sunma zorunluluğu getirilmelidir.

- Sabit Arabağlantı Ücretleri - Alternatif işletmecilerin sabit telefon hizmetleri pazarından beklenen payı alabilmeleri için desteklenmesi konusunda alınabilecek en kritik önlemlerden birisinin alternatif işletmecilere uygulanacak çağrı sonlandırma ücretleri olduğunu değerlendirmekteyiz. 2009 yılından bu yana herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin yürürlükte olan ve 3,2 Krş/Dk olarak uygulanan bu ücretlerin düşürülmemesi, hatta enflasyon ile dolar karşısında eriyen bu ücretlerin arttırılması gerektiğini düşünüyoruz. Zira son 12 yıl içinde ekonomik olarak pek çok farklı vergi ve ek maliyetler ile karşı karşıya kalan alternatif işletmecilerin, rekabetin gelişmesi adına pazardan daha fazla pay almaları için desteklenmeleri büyük bir önem arz etmektedir. Alternatif işletmecilerin korunması ve desteklenmesinin, pazardaki yatırımları arttıracığı ve tüketicilerin de daha kaliteli hizmet alabilmesine olanak sağlayacağı dikkate alınmalıdır.

b- Altyapıda Rekabetin Geliştirilmesi

Son on yıl içerisinde tüm dünyada hızlı internet hizmetlerinin yaygınlaşması ile birlikte elektronik haberleşme sektöründe veri talebinin arttığını görmekteyiz. Bunun sonucunda da bir haberleşme hizmeti olarak internet ve bu platform üzerinden sunulan hizmet çeşitliliğinde ciddi artış yaşanmaktadır. Söz konusu artış beraberinde güçlü ve yaygın fiber altyapı ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde, 2022 yılı sonu verilerine göre alternatif işletmecilerin 114 bin km, TT'nin 403 bin km olmak üzere toplam 517 bin km fiber altyapı bulunmaktadır. Coğrafi yüz ölçümü ve diğer ülke örneklerini incelediğimizde çok da iyi bir noktada olmadığımızı görmekteyiz. Genişbant yaygınlık oranı OECD ortalaması 34,4 iken Türkiye'de bu oran 22'tür.

Ülkemizde fiber altyapının yaygınlaştırılmasına yönelik atılması gereken adımlar şunlardır;

- Tesis Paylaşımı "Yükümlülük" Değil "Hak" olmalıdır – Mevcut mevzuata göre, herhangi bir güzergâhta altyapı işletmecilerine kazı izni verilebilmesi için talep edilen güzergâhlarda paylaşılabilir bir altyapı olmadığının

ispatlanması zorunluluğu getirilmiştir. İşletmeciler, fiber altyapı kurmak istedikleri noktalarda mevcut altyapı var ise geçiş hakkı yönetmeliği gereği, altyapıyı paylaşmak zorunda olduklarından, birçok noktada yerleşik operatöre bağlı kalmaktadır. Avrupa ülkelerindeyse tesis paylaşımı yalnızca yerleşik operatöre getirilen bir yükümlülüktür. Bu durum bu ülkelerde pazarı kapatacılık bir etken yaratmamakta ve hâkim durumun kötüye kullanılmasına engel olmaktadır. Sektörün önünü daha gerçekçi ve sağlıklı bir temelde açmak, etkin ve sürdürülebilir rekabet koşullarını sağlamak, tüketicinin kaliteli ve ucuz hizmet almasını sağlamak için 5809 sayılı yasada ve Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nde düzenlenen ve geçiş hakkı talep edilen güzergahta geçiş hakkı verilmeden önce tesis paylaşımının zorunlu olması hükmü değiştirilmeli ve operatörün ticari kararına bırakılmalıdır.

- Tesis Paylaşımı Ücretleri Düşürülmelidir - Tesis paylaşımı ücretleri işletmeciler açısından yatırımı engelleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, tarifeler maliyet esaslı belirlenmeli ve en az %50 oranında düşürülmelidir.
- Geçiş Hakkı Süreçleri Kısaltılmalıdır - Bakanlıkça yürütülen çalışmaların neticesinde geçiş hakkı uygulamasına yönelik mevzuat çalışması tamamlanmıştır. Ancak, uygulamada yaşanan sorunlar halen devam etmektedir. Geçiş hakkı sağlayıcılarına yapılan izin başvurularına ya geç cevap alınmakta ya da hiç cevap alınamamaktadır. Ayrıca şehirlerarası güzergâhlarda tesis edilecek projeler birden fazla geçiş hakkı sağlayıcısının tasarruf sahipliğine konu olabileceğinden, geçiş hakkı sağlayıcısı her bir kurumun izin başvuru değerlendirme sistemi farklılık arz etmektedir. Bu nedenle de söz konusu geçiş hakkı izinlerinin ne zaman verileceği öngörülememektedir. Geçiş hakkı izin başvurularının, geçiş hakkı sağlayıcıları tarafından daha kısa sürelerde değerlendirilerek işletmecilere bilgi verilmesinin sağlanması, geçiş hakkı izinlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için gerekli altyapının oluşturulmasını da içerecek şekilde geçiş hakkı sürelerinin ve süreçlerinin belirlendiği mevzuat düzenlemesi yapılması gerekmektedir.
- Geçiş Hakkı Ücretleri Düşürülmelidir - Geçiş hakkı sağlayıcısı kurumlar, Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nde yer alan ücret tarifelerinin çok üzerinde ücret taleplerinde bulunmaktadır. Ayrıca bazı durumlarda ücret tarifelerinde yer almayan ücretleri talep etmektedirler. Belirli bazı durumlar için ücretsiz geçiş hakkı imkânı sağlanmalı ve ayrıca geçiş hakkı sağlayıcılarının ücret taleplerinin Geçiş Hakkı Yönetmeliği ücret tarifesi ile sınırlandırılmasına

yönelik bağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır. Geçiş Hakkı Yönetmeliği ücret tarifesinde yer almayan diğer kalemlerin ise tavan ücretler oluşturularak bir tarife üzerinden belirlenmesi gerekli görülmektedir.

c- Genişbant İnternet Hizmetlerinde Rekabetin Geliştirilmesi

- Sanal Olarak Ayrıştırılmış Yerel Erişim (SAYE) - BTK tarafından Sanal Olarak Ayrıştırılmış Yerel Erişim hizmetine ilişkin çalışma yürütülmüş ve 22.05.2014 tarihli Kurum kararı ile SAYE'nin "Mbit/sn başına transmisyona ücreti" temelli yeni VAE tarifelerine ilişkin uygulamalar gözlemlendikten sonra değerlendirilmesine karar verilmiştir. Söz konusu karar Ankara 10. İdare Mahkemesi tarafından 30 Mart 2016 tarihinde yetki yönünden hukuka aykırı bulunarak iptal edilmiştir. BTK tarafından 31.12.2019 tarihinde alınan Kurul Kararı ile toptan sabit yerel ve merkezi erişim hizmetlerine ilişkin Pazar Analizi Dokümanı onaylanmıştır. Söz konusu karar ile ilgili Pazar kapsamında Türk Telekom'a getirilen SAYE yükümlülüğünün 01.07.2020 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesi, taslak referans tekliflerin ise en geç Mart 2020 sonunda Kurum'a iletilmesi gerekmektedir, olağanüstü salgın hali (COVID-19) kapsamında alınan ve esas olarak sürenin bitmesinden sonra, 15 Nisan 2020'de yayımlanan ve bir ay geriye (13.03.2020) işleterek uygulanan BTK kararıyla Türk Telekom'a tanınan süre durdurulmuştur. Taslak Türk Telekomünikasyon AŞ Referans Sanal Ayrıştırılmış Yerel Erişim Teklifi" Ocak 2021'de BTK web sitesinde yayımlanarak kamuoyu görüşlerine açılmış olup henüz nihai hali yayımlanmamıştır. Ülkemiz kaynaklarının etkin kullanımına yönelik olarak yatırım merdiveninin üst basamaklarında hizmet sunmak isteyen yeni nesil işletmecilerin trafiğe duyarlı olmayan erişim şebekesine yatırım yapması yerine, SAYE ile erişim şebekesinin yeni nesil işletmecilerin kullanımına açılması ülkemiz kaynaklarının da etkin kullanımını sağlayacaktır. Bu nedenle, SAYE uygulaması bir an önce hayata geçirilmelidir.
- Port Transmisyona Ücretleri – 2009 yılından bu yana TELKODER ve sektör oyuncularının gündeminde olan Port&Transmisyona bazlı toptan tarife modeli BTK tarafından ancak 2014 yılı sonunda hayata geçebilmiştir. Port&Transmisyona temelli ücretlendirme modeli gerek İSS hizmetlerinin daha geniş yelpazede ve daha uygun koşullarda sunulmasına imkân vermesi sebebiyle tüketiciler için, gerekse de işletmecilerin kendi tarifelerini oluşturmasına olanak sağlaması, etkin rekabetin oluşması ve yerleşik işletmecinin karar ve etkisinden bağımsız hale gelmesine imkan vermesi sebebiyle işletmeciler açısından bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gerek BTK gerekse sektör oyuncuları tarafından çok fazla emek harcanan Port Transmisyon Modelinin sürdürülebilir ve öngörülebilir bir model haline getirilebilmesi adına kararlı adımların atılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

31.12.2019 tarih ve 2019/DK-SRD/338 sayılı Kurul Kararı ile onaylanan "Toptan Sabit Yerel ve Merkezi Erişim Pazarları" dokümanınının 110. Sayfasında bulunan "Ayrım Gözetmeme" başlığı altında açıkça "*Toptan sabit merkezi erişim hizmetleri pazarında daha önce sunulmaya başlanılan toptan ürün/hizmetlere ilişkin yapılacak tarife değişikliklerinin veya kampanyaların aksi Kurum tarafından belirtilmediği sürece yürürlüğe girmeden en az 1 ay öncesinde kamuoyuna duyurulması gerekmektedir.*" hükmü yer almaktadır. Ancak son dönemde, bu yükümlülüğüne uyulmadan, yeni Port&Transmisyon modeli ücret ve koşullarının yürürlüğe girmeden sadece birkaç gün önce ve makul bir süre öncesinde kamuoyu görüşlerine açılmadan, işletmecilerle paylaşıldığı görülmektedir.

Türk Telekom'un toptan tarife artışları kapsamında işletmeciler tarafından yaşanan en önemli sorunun bu artışların öngörülebilir olmaması ve yeterli zaman bırakılmadan uygulamaya alınması olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle, Türk Telekom'un toptan tarife artışlarının bir ölçüte, bağlanması ve akabinde Türk Telekom ekonomik bütünlüğü içinde bulunan TNet'in perakende ücretlerinin eş zamanlı olarak arttırmasının sağlanması pazarda oluşacak rekabet ihlallerini önemli ölçüde engelleyecektir. Zira, en son yaşanan toptan tarife artışı 1 Temmuz 2023 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen, TNet yeni perakende fiyatlarını 17 Temmuz'da açıklamış ve bu 17 günlük süreçte abone kazanımı açısından büyük avantaj sağlamıştır. Bu kapsamda, Türk Telekom'un toptan ücretleri ile TNet'in perakende fiyatlarının eş zamanlı olarak düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır.

- Uydu Genişbant Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması - Türkiye üzerindeki uydu kapasitesi dikkate alındığında abone sayısının çok düşük olması dikkat çekicidir. Uydu sektörümüz ve onunla birlikte TÜRSAT iç ve dış piyasadaki fırsatları kaçırmaya itilmektedir.

Bu nedenle Uydu Haberleşme Sektörümüzün önünde büyük imkânlar olmasına rağmen, ihtiyaçlarının da bulunduğu bir ortamda, ayaklarından zincirle bağlı bir vaziyette bulunmaktadır.

Dünya Elektronik Haberleşme Gelirleri/Uydu Haberleşme Gelirleri ve Türkiye'nin Elektronik Haberleşme Gelirleri/Uydu Haberleşme Gelirleri

Karşılaştırılması açıkça göstermektedir ki, Uydu Haberleşme Hizmetlerinde Dünya ile benzer bir büyüklüğü yakalayabilmek için, Türkiye Uydu Sektörünün en az 10 kat büyümesi gerekmektedir.

Ülkemizin, dünya küresel uydu hizmetleri pazarında yer alabilmesi için;

- BTK tarafından alçak yörünge uydularına lisans vermemesi ve Türkiye’de yer istasyonu kurma yükümlülüğünün bulunması sebebi ile hizmete başlayan yeni nesil uydular (LEO, MEO ve GEO uyduları) Türkiye’de hizmet vermeye başlayamamıştır. İşletmecilere yer istasyonu kurma yükümlülüğü getirmek yerine, PoP kurma ve internete Türkiye’den çıkma yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.
- Türkiye’de uydu sektörünün gelişiminin sağlanması ve pazarın önünün açılması için, uydu haberleşme hizmetleri pazarında TÜRKSAT’ın Etkin Piyasa Gücüne sahip işletmeci olarak belirlenmesi, uydu haberleşme hizmeti toptan sağlayıcısı olarak konumlanması ve son kullanıcıya sadece yetkilendirilmiş işletmeciler üzerinden hizmet vererek uydu haberleşme pazarının gelişimine katkıda bulunulması gerekmektedir.
- 406 sayılı kanun ile TÜRKSAT’a sağlanan ayrıcalık yürürlükten kaldırılarak, kamu kurum ve kuruluşlarının uydu üzerinden ihtiyaç duydukları hizmetleri serbestçe istedikleri işletmeciden alabilmelerinin sağlanması gerekmektedir.
- TÜRKSAT’ın bir kamu kuruluşu olarak, Türkiye’de yerli uydu haberleşme sektörünü desteklemesi, ekosistemin gelişmesine ve piyasanın büyümesine yardım etmesi, uydu internet projelerinde birlikte çalıştığı işletmecilere bütçe, donanım, teknik tasarım, vs. gibi konularda destekte bulunması, yerel sistem bütünleştirici uydu firmalarının eğitimini destekleyerek sektörün bilgi birikimini ve iş yapma hevesini arttırması gerekmektedir.
- Yeni gelişen küresel uydu internet projelerinde Türkiye’nin de yer alması ve bu teknolojilerin ülkemiz çıkarına kullanılmasının yolunun açılması için tüm sektör temsilcilerinin katkılarıyla bir çalıştay düzenlenmelidir. Bu çalıştayda, ülkemizde uydu haberleşme hizmetleri için ihtiyaç duyulan mevzuat değişikliklerine ilişkin önerilerin tespit edilmeli ve Türkiye’nin yeni nesil LEO ve MEO uydu projeleri için gerekli altyapı ihtiyaçları belirlenerek, katkı ve katılım stratejilerinin

oluşturulmalıdır. Çalıştay sonucunda ortaya çıkacak yasal düzenlemeler ivedilikle gerçekleştirilmelidir. Uydu hizmetlerinde, bölgesel bir oyuncu haline gelebilmemiz için küresel işbirlikleri yapmamız şarttır.

- Fiyat/kalite değeri olarak, Türkiye’de altyapı/karasal hat fiyatlarına bakıldığında, fiyatların uluslararası fiyatlar ile yarışır durumda olmadığını görüyoruz. Bu nedenle Türkiye bu güne kadar, küresel uydu projeleri içinde yer alamamıştır. Ülkemizde 100 Gbps’lik karasal bir hatta bile yurt dışına göre astronomik ücretler ödenmektedir. İki noktası İstanbul içerisinde yer alan bir internet devresinin maliyeti yurtdışı devre maliyetlerine göre katbekat pahalıdır. Yurtdışı devre fiyatları bu kadar düşükken, ülkemiz içerisinde (Local Loop) devre fiyatları bu kadar yüksek olmamalıdır.
- İnternet Tabanlı Hizmetler (ITH/OTT) - 13.10.2022 tarihinde TBMM’de kabul edilen ve 18 Ekim 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan, yürürlük maddesi dâhil toplam 40 madde olan 7418 sayılı “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile başta Basın Kanunu, Türk Ceza Kanunu, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve 5651 sayılı İnternet Kanunu olmak üzere çok sayıda Kanun’da değişiklik ve yeni düzenlemeler yapılmıştır.

5809 sayılı Kanun’da yapılan değişikliklerle, şebekeler üstü hizmet ve şebekeler üstü hizmet sağlayıcısı tanımları ve BTK tarafından yetkilendirilerek hizmet sunabilmeleri esasları Kanun’a getirilmiştir. Anılan Kanun teklifinin “Genel Gerekçesi”nde bu düzenlemenin amacı ortaya konmuştur. OTT olarak kısaltılan ve Kanun değişikliği metninde “şebekeler üstü hizmet” olarak ifade edilen hizmetlerin uluslararası çapta hizmet sağlayıcıları öteden beri bir sorun olarak algılanmıştır.

Nitekim Derneğimiz tarafından Mart 2015’de yayımlanan “İnternet Tabanlı Hizmetler (ITH/ OTT); Elektronik Haberleşme Sektörüne Etkisi ve Düzenleme Önerileri” başlıklı çalışmada, “...ITH’nin elektronik haberleşme sektörü üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bu hizmetlerin yaygınlaşması ile birlikte daha hızlı ve kapasitesi daha yüksek internet bağlantılarına ihtiyaç fazlaşmakta ve bu nedenle elektronik haberleşme hizmetlerine olan talepte de artmaktadır. Ancak, bir taraftan da kullanıcılar tarafından ücretsiz olarak yüklenen ve kullanılan ITH uygulamalarının haberleşme sektörü gelirleri üzerindeki negatif etkisi de giderek artmaktadır. Diğer taraftan yurt dışı kaynaklı ITH

firmalarının Türkiye'deki kullanıcılara hiçbir mali ve yasal yükümlüğe tabi olmadan hizmet veriyor olması, aynı hizmeti veren yerli firmaların rekabet gücünü elinden almaktadır. ..."

ifadeleri ile, OTT'lerin ülkeye ve sektöre olumsuz etkilerinin anlaşılması gerektiği belirtilmiş, sonuç önerisi olarak "BTK tarafından ITH tanımının yapılması ve ayrı bir yetkilendirme türünün tanımlanması gerekmektedir" ifadesi ile bu hizmetin ve hizmet sağlayıcılarının yetkilendirme usulüne tabi tutulması gerektiği vurgulanmıştır.

Yasal düzenleme ile OTT'lerin düzenlemeye tabi tutulması önemli olmakla beraber, yetkilendirme konusunda BTK'ya bu denli geniş bir düzenleme alanı bırakılması, BTK'nın şeffaflıktan uzak çalışma yapısı gözetildiğinde ciddi sıkıntılar yaratabilecek bir hüküm gibi görünmektedir.

d- Veri Merkezi İşletmeciliği ve İnternet Değişim Noktaları

Türkiye coğrafi konumu itibariyle, Orta Doğu, Asya, Afrika ve Avrupa arasında doğal bir köprüdür. Pek çok uluslararası şirket, içerik sağlayıcıları, büyük ölçekli veri merkezi zaten bu özelliği nedeniyle ülkemize gelmeyi planlamaktadırlar. Ancak bunun için fiber altyapımız güçlü ve ucuz olmalıdır. Ülkemizde veri merkezlerine fiber hizmet sunan işletmeci sayısı en fazla 3-4 işletmeci (İSS) ile sınırlı kalmaktadır. Bu rakam Avrupa'da yaklaşık 35, komşumuz Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da ise 50'dir. Hizmetin devamlılığı ve kalitesi açısından farklı fiber hatların sayısının artması gerekmektedir.

Veri merkezlerinin bağlantı hızı yükselmelidir. Avrupa'da ortalama bir veri merkezinin bağlantı hızı 2-3 Tbps'dir. Ülkemizde ise bütün veri merkezlerimizin toplam bağlantı hızı ancak 1 Tbps seviyelerindedir. Bununla birlikte, ülkemizde 100 Gbps'lik, veri merkezleri için yavaş denebilecek bir hıza bile, yurt dışına göre astronomik ücretler ödenmektedir. Örnek olarak;

100 Gbit'lik simetrik hızların fiyatları, İstanbul sınırları içerisindeki iki nokta arasında 100 birim olarak düşünülürse, İstanbul-Frankfurt arasında 10 birimdir. İki noktası İstanbul içerisinde yer alan bir internet devresinin maliyeti uluslararası devre maliyetlerine göre neredeyse 10 katı pahalıdır. Uluslararası devre fiyatları bu kadar düşükken, ülkemiz içerisinde (Local Loop) devre fiyatlarının bu kadar yüksek olması anlamsızdır.

Bir başka husus da, son kilometre (last mile), yani bağlanmak istenilen yere olan son bağlantı mesafesidir. Türkiye’de, bazen 2-3 km’yi bulan bu kısım için talep edilen fiyatlar çok pahalıdır. Fiyatların en kısa sürede makul seviyelere indirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde tüm işletmecilerin katılımı ile kurulmuş olan bir İDN olmamasının eksikliği birçok riski de beraberinde getirmektedir. Ülkemiz üzerinden geçmekte olan internet trafiğinin artması yerine azalması hatta kaybedilmesi, yine ülkemizde depolanması gereken verilerin yurt dışındaki veri merkezlerine kayması gibi sayısız ekonomik ve teknik tehlikeler ile karşı karşıya kalılabileceği ve söz konusu risklere ilişkin önlemlerin alınması gerektiğini düşünmekteyiz.

Orta Asya’da yaşayan yaklaşık 280 milyon insanın internet trafiğinin Türkiye’den geçmesi yerine, yapılamayan fiber yatırımları yüzünden Kafkas trafiğinin balkanlar üzerinden gerçekleştiği ve Bulgaristan’dan Avrupa’ya ulaştığını görüyoruz. Bu şartlar altında internet trafiği konusunda Türkiye’nin bölgesel bir merkez olması için bir veya birden fazla İDN kurulmasının şart olduğunu değerlendiriyoruz.

Tüm bu şartlar göz önüne alındığında, başta Türk Telekom olmak üzere, tüm işletmecilerin katılımının zorunlu olacağı, birden fazla internet değişim noktasının bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ülke güvenliği gibi konular sebebi ile internet değişim noktalarının mümkün mertebe yerli olanaklar ile hayata geçirilmesidir. Aynı zamanda başka girişimlerin oluşmasına da olanak sağlanmalıdır.

Türkiye’deki İnternet trafiğinin çok büyük bir kısmı sektörde en büyük pazar payına sahip olan işletmecilerin aboneleri tarafından tüketilmektedir. İDN yapısının trafikteki bu dengesizlik sebebiyle en az 10 yıllık bir süre için “Open Peering” (Açık Eşleştirme) yapısında olması gerekmektedir. Aksi takdirde serbestleşmenin bir gereği olan çok oyunculu pazarın oluşması mümkün olmayacaktır. Dünya’daki diğer ülkelere baktığımızda İDN’lerindeki ve İDN’leri dışındaki peering (eşleştirme) trafiklerinin en az 7-8 oyuncu arasında dengeli olduğunu söylemek mümkündür.

20 Nisan 2022 Tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Bilişim Sektörünün Uluslararasılaşması ve E-Turquality (Bilişimin Yıldızları) Programı Hakkında Karar ile ilk defa “Veri Merkezi İşletmecisi” mevzuatımızda yerini almıştır (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220420-9.pdf>).

2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı 470.1 sayılı tedbirde; İnternet Değişim Noktası (İDN) kurulmasına yönelik usul ve esasların belirlenmesi ve İDN kurulumunun gerçekleştirilmesi hedefi bulunmaktadır. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile BTK'dır. Ayrıca BTK 2021 Yılı İş Planı'na göre Türkiye İnternet Değişim Altyapısı Kurulmasına İlişkin Çalışmalar Aralık 2021 tarihinde tamamlaması planlanmaktaydı. Bu gerçekleştirilmediği gibi BTK 2022 Yılı İş Planında da artık yer almamaktadır.

2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı 470.2 sayılı tedbirde; Veri merkezi sektörünün geliştirilmesini sağlayacak düzenleyici çerçeve ve teşvik mekanizması oluşturulması, Türkiye'nin yoğun ticaret yaptığı ülkelerle bulut hizmetlerinin sunulmasına yönelik işbirlikleri yapılması hedefi bulunmaktadır. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'dır. Bu konuyla ilgili Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yaklaşık 1,5 yıldır sürdürülen bir Kanun çalışması vardır (veri merkezi, bulut bilişim ve platform hizmetleri sektörlerinin geliştirilmesine yönelik destek ve tedbirler hakkında kanun taslağı). Kanunlaşması için son aşamasına gelmiş bu kanun çalışmasının en kısa sürede resmi gazete yayımlanması beklenmektedir.

İnternet Değişim Noktaları 2019, Veri Merkezleri 2020 yılından bu yana Yıllık Programlarda yer almaktadır ve bugüne kadar bu konularla ilgili henüz adım atılmamıştır (<https://telkoder.org.tr/cumhurbaskanligi-yillik-programlari/>).

Neler Yapılmalı?

- A. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından sürdürülen Kanun çalışması tamamlanmalı ve sadece yeni kurulacak veri merkezi işletmecilerini değil sektörü mevcut konumuna getiren tüm veri merkezi işletmecilerini kapsamalıdır. (veri merkezi, bulut bilişim ve platform hizmetleri sektörlerinin geliştirilmesine yönelik destek ve tedbirler hakkında kanun taslağı).
- B. Mevzuatın Düzenlenmesi ve Uygulanması: Doğru politikaların oluşturulması, oluşturulan politikaların doğru şekilde uygulanması
  1. Veri Merkezleri, İnternet Servis Sağlayıcı ve Altyapı Hizmet Sağlayıcı olarak kabul edilmemelidir: Veri Merkezlerinin hukuki statüsünün belirlenmemiş olması nedeni ile faaliyetlerini sürdürebilmeleri için hâlihazırda BTK Yetkilendirme Yönetmeliği kapsamında İnternet Servis Sağlayıcılığı (İSS) ve Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (AİH)

yetkilendirmeleri almaları gerekmektedir. İSS ve AİH yetkilendirmeleri veri merkezleri için hem tüm faaliyet kapasitesi üzerinden hesaplanan ücretleri ödemek zorunda kalmaları, hem de ilgili işletmecilerin mevzuatına tabi olmak zorunda kalmaları ve bunların yanı sıra BTK nezdinde yapılması gereken raporlamalar bakımından pek çok zorluk yaratmaktadır. Veri Merkezleri için ayrı bir düzenlemeye gidilmesi bu sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır.

2. Veri Merkezleri özelinde pazar çalışması yapılmalıdır: Veri merkezlerinin ayrı bir endüstri olarak ele alınacağı özel bir Pazar çalışması için özel bir gurup kurulmalıdır. Arazi, beyaz alan, enerji kapasitelerini tespiti yönelik olarak mevcut kapasite, kurulu kapasite, genişleme kapasitesi, fiber erişim imkânları gibi bilgileri içeren düzenli raporların üretilmesini sektörün mevcut durumunu ve geleceğini anlayabilmek açısından önemli görüyoruz. BTK tarafından yayımlanan, "Üç Aylık Pazar Verileri" raporlarında veri merkezi işletmeciliğine ilişkin bilgilere yer verilmelidir.

C. Maliyet Azaltıcı Önlemler: Veri Merkezi İşletmecileri üzerindeki vergi ve fonlara katkı yükünün azaltılması, Elektrik fiyatlarının düşürülmesi veya konuya ilişkin devlet desteğinin sağlanması, Veri Merkezi İşletmecilerinin yurt dışı kökenli firmaların lisans vb. maliyetlerine/tekellerine yönelik korunması

1. Veri Merkezlerine, "Cazibe Merkezleri Programı" kapsamında sağlanan destek ve teşvikler kullanılmamaktadır. Bu teşviklerin kullanılabilmesi için 24 il sınırı kaldırılarak ülke geneline yaygınlaştırılmalı ve beyaz alan sınırı (5000 metre kare) kaldırılmalıdır.
2. Veri Merkezi İşletmecilerine özel elektrik tarifesi hazırlanmalıdır. Bu tarife en fazla sanayi elektriği tarifesinin yarısı kadar olmalıdır.
3. Veri Merkezi İşletmecilerine özel indirimli fiber tarifeler oluşturulmalıdır. Veri merkezlerine fiber hizmet sunan işletmeci sayısı arttırılmalı, bağlantı hızları yükseltilmelidir.
4. Tüm Erişim Sağlayıcıların katılımının zorunlu olacağı birden fazla İnternet Değişim Noktasının kurulması biran önce gerçekleştirilmelidir. İDN'ye bağlanma maliyeti, internet kapasitesi almaktan daha az maliyetli olmalıdır.

5. İDN'lere, Türk Telekom, Turkcell, Vodafone ve Türksat gibi şirketlerin bağlantı yapması ve tarifelerin tek tarife olması sağlanmalıdır. Tarifeler, tüm şirketlerin görüşleri alınarak BTK hakemliğinde belirlenmelidir.
  6. Şirketleri kendi yerleşimlerinde standart dışı Sistem odası vb. gibi bir odada sakladıkları sunucularını/depolama ünitelerini Veri Merkezlerinde daha güvenilir ortamlarda saklamalarının cazibesini arttırabilmek adına, bir ucu herhangi bir Veri Merkezinde sonlanan kiralık devre ücretleri normal ücretin ¼'ünden fazla olmamalıdır.
  7. Veri Merkezleri için Dijital Serbest Bölgeler Oluşturulmalıdır. Dijital hizmet ihraç edebilmemiz açısından "Dijital Serbest Bölgeler" kavramının çalışılması ve hayata geçirilmesi ihtiyacı mevcuttur.
- D. İnsan Kaynağı: Kalifiye İnsan Kaynağının yetiştirilmesi ve Yetiştirilmiş İnsan Kaynağının ülkede kalması amacıyla teşvik edici politikalar oluşturulmalıdır.
1. 5 yıl süre ile veri merkezi personelinin gelir vergisinden %100 muafiyeti,
  2. Sıfır maliyetli, uygun fiziksel şartlara sahip bina/kampüs imkânı,
  3. Türkiye dışına satacağı servislerin gelirlerinde %100, Türkiye içerisine satacağı servislerin gelirlerinde %50 oranında vergi muafiyeti,
  4. Anlaşmalı üniversiteler ve kurumlardan gerekli teknik personelin yetiştirilmesi şartı ile bu personelin maaşlarında %50 oranında devlet desteği sağlanmalıdır (Komşumuz Bulgaristan örneğinde olduğu gibi).
- E. Hizmet Kalitesinin Garantilenmesi: Hizmet kalitesine yönelik sertifikasyonların alınması
1. Yeni yapılacak Veri Merkezleri, en az Uptime Institute, ANSI/TIA veya BICSI Tier III isteklerini karşılayacak nitelikte olmalıdır. Bu konuda Türk Standartları Enstitüsü (TSE), ülkemizin kendine ait Veri Merkezi Standartlarını oluşturmalıdır.
  2. Veri merkezi işletmecilerinin sundukları hizmetler, diğer ülkelerden rahatlıkla satın alınabilmektedir. Yurt içi ve yurt dışı arasında bulunan rekabet sıkıntıları, veri merkezi hizmetlerinin yurt dışından satın alınması sonucunu doğurmaktadır. Yurt içi veri merkezi hizmetlerinden alınan ve yurt dışında sunulan hizmetler karşısında haksız rekabet yaratan yüksek vergiler kaldırılmalıdır. Bu sorunların çözülmesi için başlangıç olarak, BTK'nın, veri merkezi

işletmeciliğinin ve bu işletmecilerin sundukları tüm hizmetlerin yetkilendirmeye tabi hizmetler olmadığı yönünde bir Kurul Kararı alması ve bu kararı Gelir İdaresi Başkanlığına göndermesi yeterli olacaktır.

3. Özel şirketlerimizin, veri merkezi hizmetlerini yabancı ülkelerden satın almalarını veya kendi verilerini kendi veri merkezlerinde barındırmalarından ziyade, bu işte uzmanlaşmış, hizmet kalitesi yüksek, ülkemizde bulunan veri merkezi işletmecilerinden almalarını beklemekteyiz. Böylelikle özel şirketlerimiz hem daha güvenli, hem de daha düşük maliyetli bir şekilde bu hizmetleri almış olacaklardır. En önemli husus da, ekonomik, ticari ve endüstriyel verilerimizin yurt içinde kalması sağlanmış olacaktır.
4. Kamuya ait verilerin, sektörü dışlayıcı bir şekilde, yerli veri merkezleri göz ardı edilerek, sadece kamuya ait bir veri merkezinde bulunması; güvenlik, sürdürülebilirlik, veri merkezleri ile ilgili yetişmiş personelin konuya hâkimiyeti gibi açılardan doğru bir karar değildir. Kamu Kurumlarımızın, kendi verilerini sınıflandırılması/derecelendirmesi ve saklanma önceliğine göre bu verileri kendi bünyesinde ve/veya yerli veri merkezlerinde barındırmalarına olanak tanınmalıdır. Bu yöntem ile veriler, hem daha güvenli ve düşük maliyetli olarak saklanmış, hem de sektör oyuncuları dışarı itilmemiş ve sektörü büyütücü bir adım atılmış olacaktır.

F. Siber Güvenlik Hizmetlerinin Bütünleşik Olarak Sağlanması: Yerli ürün hizmet üretilmesi/kullanılması, Güvenlik izleme hizmetlerinin teşvik edilmesi, Kritik iş kolları için DDoS koruma, Fraud önleme, Güvenlik Operasyon Merkezi gibi hizmetlerinin teşvik edilmesi

1. Microsoft Hizmet Sağlayıcı Lisans Sözleşmesinin (SPLA-Service Provider License Agreement) çerçevesi, öncelikle müzakereye açık hale getirilmeli, sonrasında karşılıklı diyalog ortamında, veri merkezi işletmecilerinin kamuyla ilgili yükümlülükleri ve hizmet sunum yöntemleri ile uyumlulaştırılmalıdır. Microsoft'un, ülkemiz koşullarını, sözleşmelerin rekabete uygunluğunu ve sektörün sürdürülebilirliği açısından elverişliliğini gözetilen bir yaklaşım içinde olmasını beklemekteyiz.
2. Sosyal Medya uygulamaları için talep edilen yurt içinde veri tutma zorunluluğu, belirli bir yol haritası ile kritik tüm sektörlerde uygulanmalıdır.

3. KVKK'nın gereğini yerine getirmek üzere tedbir ve denetimler arttırılmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – DEĞERLENDİRMELER

Elektronik haberleşme sektöründe ülkemizde yaklaşık 2002 yılında başlayan serbestleşme hareketi ile dünyada da olduğu gibi doğal tekel konumunda bulunan bu sektörü rekabete açarak, sektörün büyümesi, hizmetlerin çeşitlenmesi, teknoloji ve altyapıya yatırımın arttırılması ve nihayetinde de son kullanıcıların daha çeşitli ve kaliteli hizmeti daha uygun fiyatlarla alabilmesinin önünün açılması planlanmıştır. Bu kapsamda, sektörün 20 yıl önce başlayan serbestleşme sürecini değerlendirebilmek için, rekabet, büyüklük ve tüm hizmetler için girdi niteliğinde olan fiber altyapı şebekesi yatırımlarına bakılması yerinde olacaktır.

20 yıl içinde elektronik haberleşme sektörü büyüklüğünün TL olarak yaklaşık 15 Milyar TL'den 130,4 Milyar TL'ye ulaştığını görmekteyiz. 2003 yılında hesaplanan gelirlerin, 2022 sonuna gelindiğinde yaklaşık olarak %769 büyüdüğü dikkat çekmektedir. Sektördeki büyüme eğiliminin doğru değerlendirilebilmesi için TL üzerindeki değer kaybının dikkate alınması gerekmektedir. Gelirlerdeki büyüme üzerindeki enflasyon etkisi kaldırıldığında, 2003 yılında yaklaşık olarak 15 Milyar TL olan gelirlerin 2022 yılı sonunda 11,56 Milyar TL'ye gerilemiş olduğunu görüyoruz. Buna göre, 20 yıllık süreçte gelirlerde gerçek anlamda bir büyüme yaşanmadığını ve hatta son birkaç yıl içinde enflasyondaki beklenmedik artışlar sebebi ile küçülmeye başladığını görmekteyiz. Benzer şekilde, 2002 yılında %2,4 olan sektörün GSYİH içindeki oranının da 2009 yılından itibaren düşmeye başladığını ve 2022 yılı sonunda ciddi bir düşüş göstererek %0,87'ye gerilediğini görüyoruz.

Sektördeki Pazar payı ve büyüklük bakımından halka açık bulunan en önemli iki şirket olan Türk Telekom ve Turkcell'in şirket hisse değerleri incelendiğinde 2008 yılında 23 Milyar Dolar olan hisse değerlerinin 2022 yılı sonunda 7,9 Milyar Dolar'a gerilediğini görmekteyiz. Yaşanan bu ciddi düşüşün nedeninin Dolar Kurunda yaşanan artış olduğu göz önüne alınsa da gerçek anlamda bir büyümeden bahsetmek maalesef mümkün değildir.

Serbestleşmenin en temel prensiplerinden olan etkin rekabetin tesisi

konusunda ülkemizde gelinen noktayı inceleyecek olursak, 20 yıl içinde yerleşik işletmeci olan Türk Telekom Grubu, Turkcell ve Vodafone dışında kalan alternatif işletmecilerin Pazar paylarının %10'lar seviyesinde kaldığını görmekteyiz. Bu oran sektörde etkin rekabetin tesisinin gerçekleştirilmesi konusunda oldukça yetersiz kalmaktadır.

Sektördeki neredeyse tüm hizmet ve ürünler için bir girdi niteliğinde olan fiber şebeke uzunluğu 2022 sonunda 517.325 km'ye ulaşmıştır. Türkiye'de fiber şebeke altyapısı hala yeterli seviyelere ulaşmamıştır.

Ülkemizde toplam ses trafiği içindeki sabit ses trafiği oranı 2009 yılından bu yana ciddi biçimde düşmektedir. 2009 yılında toplam trafiğin %82,5'i mobil, %17,4'ü sabit ses iken 2022 yılı sonunda sabit ses trafiğinin oranı %1,5'e düşmüştür. Avrupa Birliğinde sabit ses trafiği hâlâ %20 seviyelerindeyken, Türkiye'de sabit ses trafiğindeki bu hızlı düşüşün nedeninin sabit ses alanındaki rekabet eksikliği olduğunu düşünüyoruz.

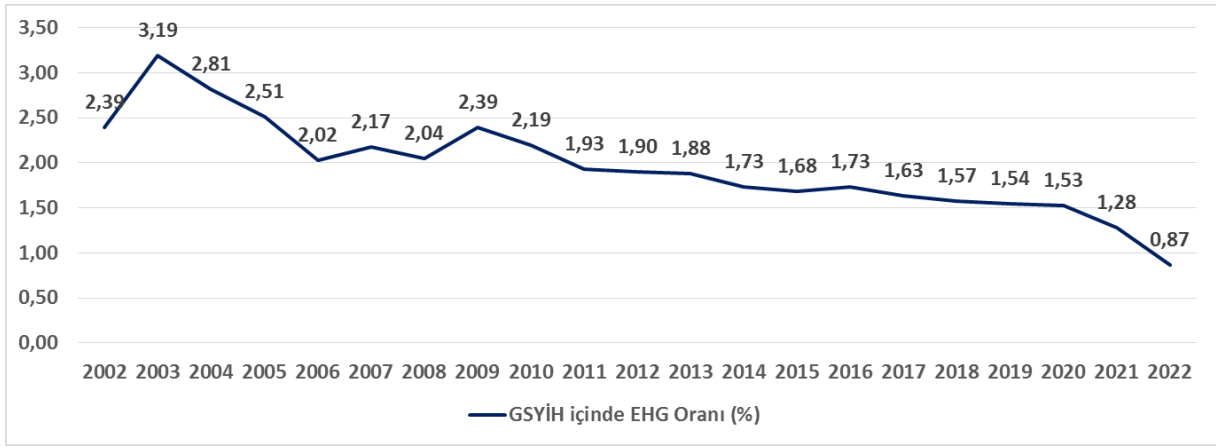
Ülkemizde elektronik haberleşme sektörünün, ülkede genç nüfusun büyüklüğü, elektronik haberleşme hizmetlerine ve veriye olan talebin fazlalığı gibi faktörler nedeniyle hızlı bir büyüme potansiyeline sahip olmasına rağmen, beklentilerin gerisinde kalmakta olduğunu görüyoruz. Bu sorunun en temel nedeninin, ülkemizde etkin rekabetin tesisinin geçen 20 yıl içinde gerçekleştirilememesi, hâkim konumda bulunan işletmecilerin çeşitli yöntemlerle korunduğu politikalardan vazgeçilememesi olduğunu düşünüyoruz. Sektörün hak ettiği ve potansiyeline uygun bir şekilde büyümesi için yapılması gerekenlere 4. Bölüm'de yer verilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – VERİLERLE 20 YIL

Ülkemizde, Elektronik Haberleşme Sektörünün serbestleşmesinden bu yana geçen yaklaşık 20 yıllık süreçte yaşanan gelişmelerin, alınan kararların, mevzuat ve düzenlemelerin sektöre yansımaları belirlemek adına sektördeki rakamsal verilere göz atmanın faydalı olacağını değerlendirmekteyiz.

GAYRİ SAFİ YURT İÇİ HÂSILA İÇİNDE ELEKTRONİK HABERLEŞME GELİRLERİ

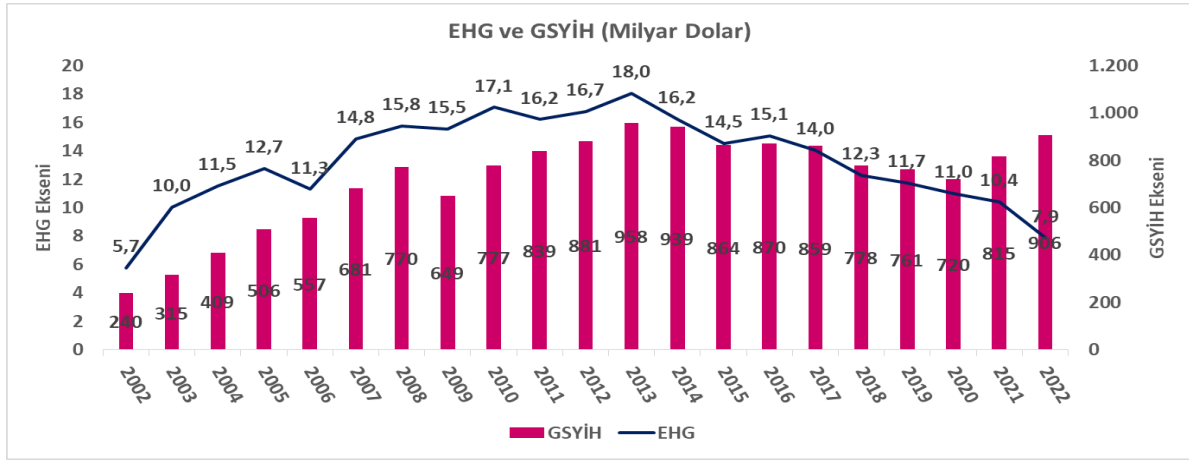
Türkiye'nin Gayri Safi Yurt İçi Hâsılası (GSYİH) içinde Elektronik Haberleşme Gelirlerinin (EHG) payı her geçen yıl mütemadiyen azalmaktadır. Türk Telekom'un özelleştirildiği 2005 yılında GSYİH-EHG oranı (EHG/GSYİHx100) %2,5 iken 2022 yılında bu oran %0,8'e kadar düşmüştür. Sektörümüze hâkim olan yönetim anlayışı mevcut haliyle devam ederse bu rakam 2023 yılı için çok daha düşük olacaktır. Yapılan çalışmalar; Telekomünikasyon abone sayısındaki %10'luk bir artışın bazı ülkelerde GSYİH'da %3'lük bir artışa yol açtığını göstermektedir.

ŞEKİL 1 – GSYİH içinde EHG Oranı (%)

EHG ve GSYİH miktarlarına Dolar bazında bakıldığında 2014 yılından itibaren ciddi bir düşüş eğilimi olduğunu görmekteyiz. Dolar kurunda yaşanan yükseliş sebebi ile 2017 yılı sonrasında düşüş eğiliminin hızlandığını anlıyoruz. Pazarın sahip olduğu potansiyeli ve oynadığı kritik rolü göz önünde bulundurduğumuzda, Türkiye'nin elektronik haberleşme gelirlerinin küçülmesi Türkiye'nin GSYİH'nin küçülmesi anlamına geldiğini tespit ediyoruz. Dolayısıyla, Cumhuriyetimizin 100. yılını kutlayacağımız yıl için hedefimizin sektörün büyümesi ve GSYİH-EHG oranının arttırılması için çalışmak olduğunu düşünüyoruz.

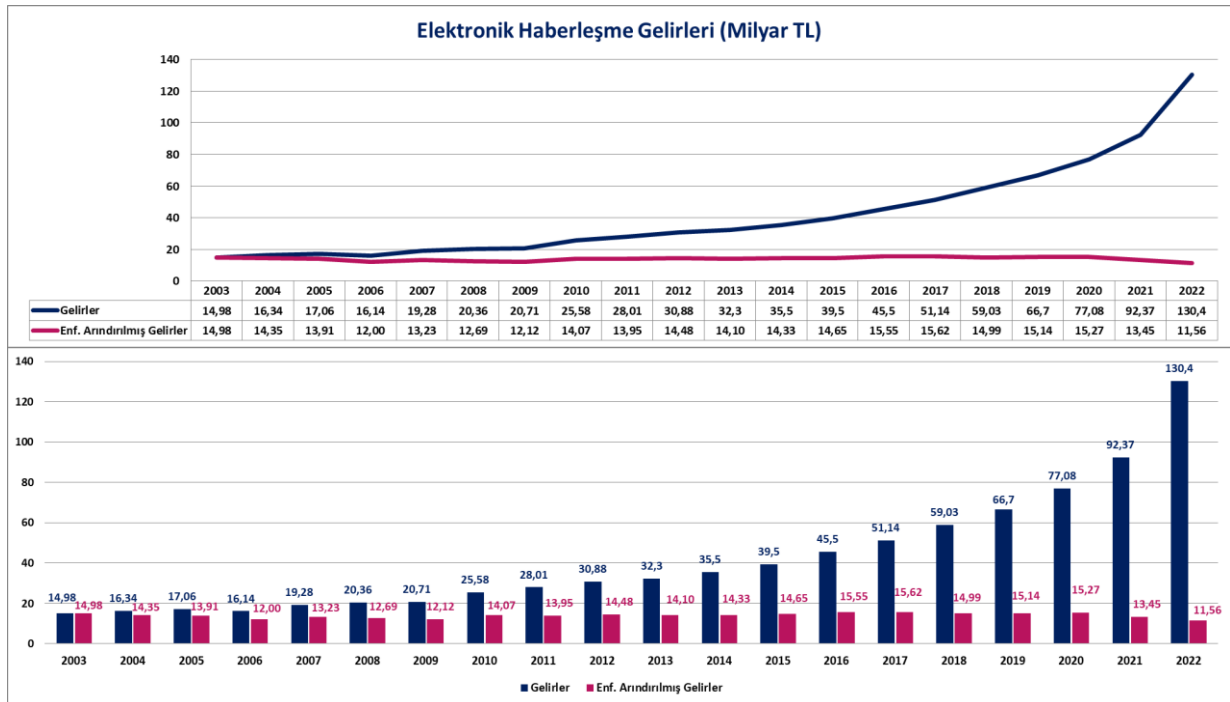

ŞEKİL 2 – EHG ve GSYİH (Milyar Dolar)

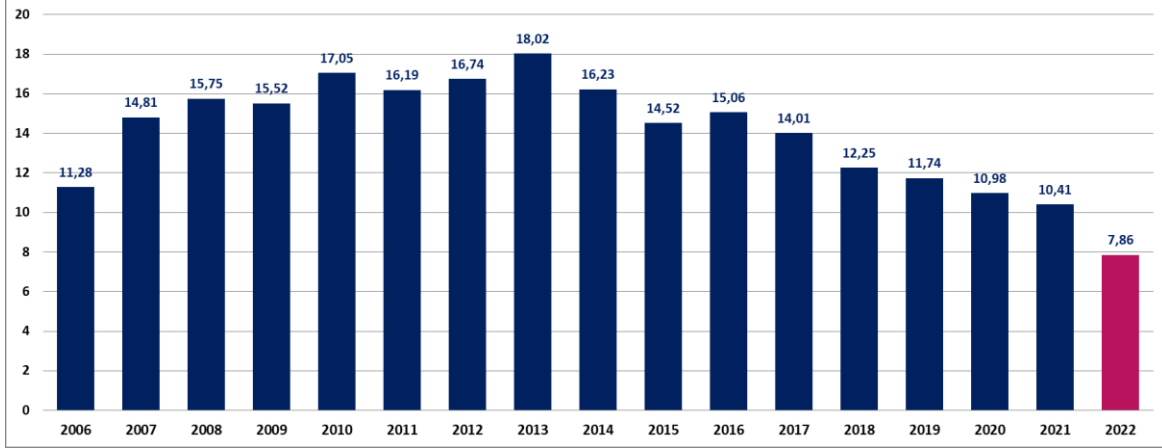
ELEKTRONİK HABERLEŞME SEKTÖRÜ GELİRLERİ VE BÜYÜKLÜĞÜ

Şekil-3'te yer alan grafikte 2003 yılından itibaren sektörün gelirlerine yer verilmektedir. TÜİK enflasyon verilerini kullanarak yapılan hesaplamalara göre, 2003 yılından itibaren sektörde dikkat çekecek seviyede bir büyüme olmadığını görmekteyiz. 2003 yılında 14,98 Milyar TL olan enflasyondan arındırılmış elektronik haberleşme gelirleri, 2017 yılında 15,62 Milyar TL iken 2022 yılında yaşanan ciddi enflasyon artışı sebebi ile 11,56 Milyar TL'ye düşmüştür. Elektronik Haberleşme Sektörü, serbestleşmenin başladığı 2002 yılından itibaren reel olarak ciddi şekilde düşme eğilimi göstermektedir.

ŞEKİL 3 – Elektronik Haberleşme Gelirleri (Milyar TL)

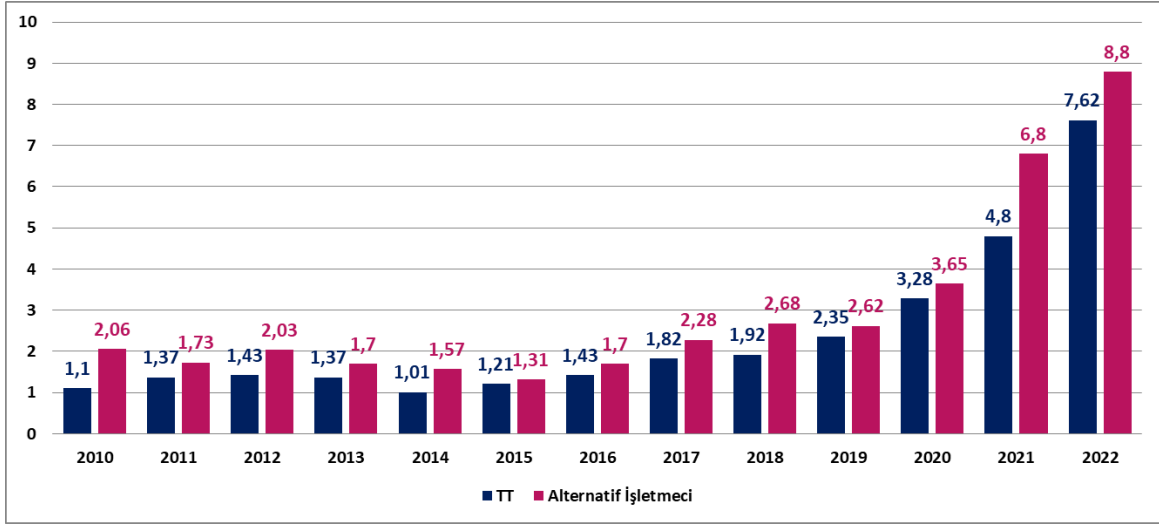
Şekil-4'te Elektronik haberleşme hizmetleri sektörünün 2022 yılı büyüklüğü 130,4 Milyar TL olarak belirlenmiştir. Dolar bazında değerlendirdiğimizde 2008 yılından itibaren sektörde dikkat çekecek seviyede bir büyüme olmadığını görüyoruz. 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılında özellikle Dolar kurunda yaşanan artış nedeni ile ülkemizde dolar bazında elektronik haberleşme gelirlerinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır.

ŞEKİL 4 – Elektronik Haberleşme Gelirleri (Milyar Dolar)

SEKTÖRDE YATIRIMLAR

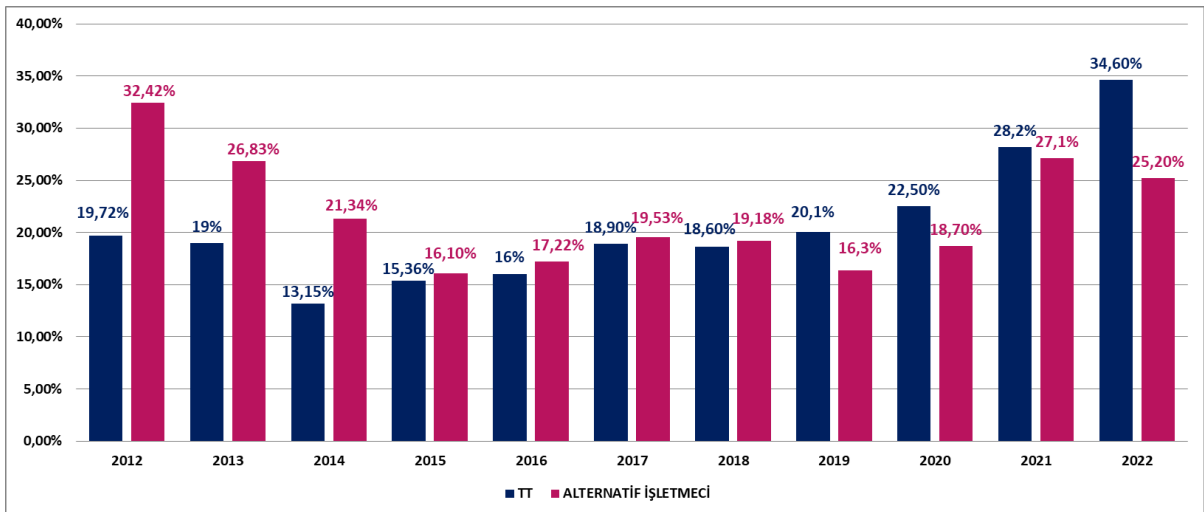
Şekil-5'te, yıllar bazında Türk Telekom ve alternatif işletmecilerin yatırım miktarları gösterilmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere, BTK tarafından Kasım 2011'de alınan fiber düzenleme muafiyet kararının uygulama döneminde, Türk Telekom'un yatırımlarında önemli miktarda artış yaşanmamıştır. Fiber kararının uygulamada olduğu dönemler olan 2011-2016 arasında Türk Telekom'un yatırımlarında sadece %6'lık bir artış olduğunu görmekteyiz. 2022 yılında Türk Telekom 7,62 Milyar TL yatırım yapmışken, alternatif işletmecilerin yatırım miktarı 8,8 Milyar TL olarak belirlenmiştir. Ülkemizde alternatif işletmecilerin altyapı yatırımları yapması önündeki engellere rağmen alternatif işletmecilerin yatırım iştahının oldukça fazla olduğu, söz konusu engellerin kaldırılması durumunda çok daha büyük yatırımlara hazır oldukları açıkça görülmektedir.

ŞEKİL 5- Türk Telekom ve Alternatif İşletmecilerin Yatırım Miktarı (Milyar TL)

Sektörde faaliyet göstermekte olan alternatif işletmeciler ile Türk Telekom'un yatırım/gelir oranları dikkate alındığında, 2011 yılı ile 2019 yılı arasında Türk Telekom oranının alternatif işletmecilerden daha düşük olduğu gözler önüne serilmektedir. Bu durum, Türk Telekom'dan çok daha küçük ölçekte olmalarına rağmen alternatif işletmecilerin daha fazla yatırım yapmak konusunda kararlı bir tutum sergilediklerini göstermektedir.

2019 ve 2020 yıllarında ise alternatif işletmecilerin yatırım/gelir oranının düştüğünü, 2021 yılında ise yeniden yükselişe geçtiğini görmekteyiz. 2022 yılına gelindiğinde bu oranda düşme yaşanmıştır. Yatırım yapmaya hazır ve istekli olan alternatif işletmecilerin önündeki engellerin bir an önce kaldırılması ve fiber yatırımının önünün açılması gerektiğini düşünmekteyiz.

ŞEKİL 6 - TT ve Alternatif İşletmecilerin Yatırım/Gelir Oranları

SEKTÖRDE YETKİLENDİRMELER

Aşağıda yer alan Tablo-1’de 2002 yılında hukuki olarak serbestleşmeye açılan elektronik haberleşme sektöründe mevcut durumda faaliyet göstermekte olan işletmecilere ait yetkilendirmeler ile bugüne kadar iptal edilmiş olan yetkilendirmelerin sayısı yer almaktadır. Toplam 20 yetkilendirme tipi kapsamında geldiğimiz tarihte 830 adet aktif yetkilendirme bulunduğunu ve bugüne kadar çeşitli işletmecilere ait 1.094 adet yetkilendirmenin de iptal edildiğini görmekteyiz.

Yetkilendirme Tipi	Devam Eden	İptal Edilmiş
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (B)	176	126
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (K)	14	5
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (B)	6	12
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (K)	2	2
GSM (İmtiyaz Sözleşmesi)	3	0
Hava Taşıtlarında GSM 1800 Mobil Telefon Hizmeti (B)	2	2
IMT (Sayısı Sınırlanmış Kullanım Hakkı Yetki Belgesi)	3	0
IMT-2000/UMTS (İmtiyaz Sözleşmesi)	3	0
Kablolu Yayın Hizmeti (B)	17	22
Ortak Kullanımlı Telsiz Hizmeti (K)	56	89
Rehberlik Hizmeti (K)	8	19
Sabit Telefon Hizmeti (B)	0	110
Sabit Telefon Hizmeti (K)	134	225
Sanal Mobil Şebeke Hizmeti (B)	26	78
Sanal Mobil Şebeke Hizmeti (K)	24	20
Uydu Haberleşme Hizmeti (B)	30	36
Uydu Platform Hizmeti (B)	10	15
Uydu ve Kablo TV Hizmetleri	1	0
Çeşitli Telekomünikasyon Hizmetleri (İmtiyaz Sözleşmesi)	1	0
İnternet Servis Sağlayıcılığı (B)	314	333
Toplam 20 Yetkilendirme Tipi	830	1094

TABLO 1 – Yetkilendirme Sayıları

Yıllar bazında yetkilendirme sayılarına baktığımızda, 2015 ve 2016 yıllarında yetkilendirme iptallerinde çok büyük artış yaşanmış olup, bu yıllar içerisinde toplam yetkilendirme iptali sayısı sırasıyla 229 ve 367 olmuştur. 2017 yılından bu yana yetkilendirme iptal sayılarında önemli ölçüde düşüş yaşanmıştır. 2022 yılında iptal edilen yetkilendirme sayısı 15 olmuştur. 2022 yılında yetkilendirme iptallerinin en fazla yaşandığı alanlar STH-K (8 iptal) ve ISS (4 iptal) olmuştur.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (B)	8	64	5	4	7	4	1	2
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (K)	-	1	-	-	-	-	-	-
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (B)	3	4	-	-	-	1	1	-
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (K)	-	-	-	-	-	1	1	-
ISS (B)	25	191	5	6	8	7	6	4
Kablolu Yayın (B)	2	9	-	-	2	-	-	-
OKTH (K)	12	19	11	16	4	2	1	1
Rehberlik Hizmeti	1	1	-	-	1	-	4	-
STH (B)	40	-	-	-	-	-	-	-
STH (K)	115	30	11	6	7	8	21	8
SMŞH (K)	1	5	2	-	2	3	3	-
SMŞH (B)	15	23	2	5	2	2	3	-
Uydu Haberleşme Hizmeti (B)	4	14	2	2	1	2	1	-
Uydu Platform Hizmetleri (B)	3	6	-	2	1	1	1	-
Toplam	229	367	38	41	35	31	43	15

TABLO 2 – Yetkilendirme Kategorilerine Göre İptal Sayıları

Son yıllarda, BTK'nın pazara yeni girecek olan işletmecilere yeni yetkilendirme verme veya yetkilendirme süresi dolan işletmecilerin yetkilendirmelerini yenileme konusunda yavaş davrandığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda, 2017 ve 2022 yılları arasında yetkilendirme verilmiş işletmeci sayılarını görmekteyiz. Buna göre, 2017 yılından itibaren son beş yıl içinde BTK tarafından verilen yetkilendirme sayılarında ciddi bir azalma vardır.

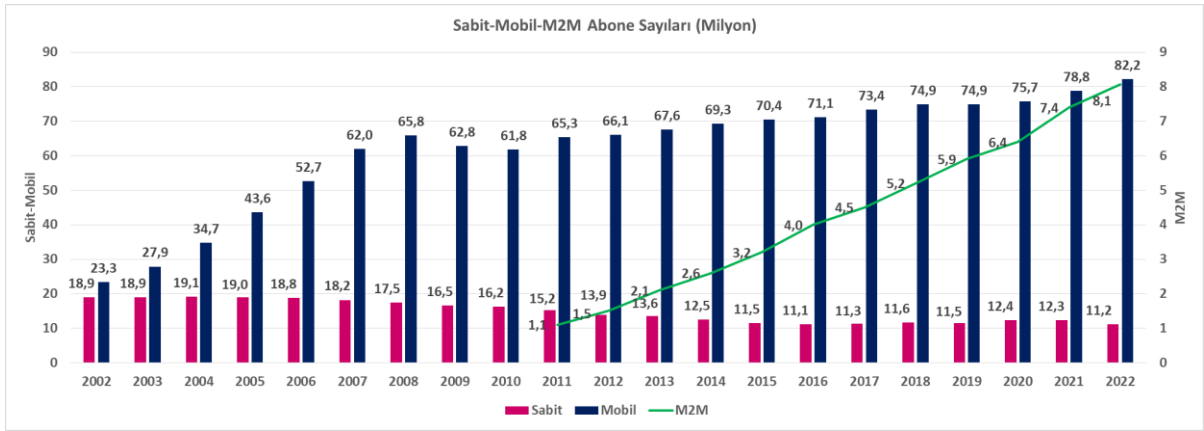
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (B)	17	4	13	18	10	16
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (K)	1	-	-	4	-	-
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (B)	1	-	-	-	-	-
ISS (B)	28	11	24	13	16	24
Kablolu Yayın (B)	1	-	1	-	1	1
OKTH (K)	15	15	-	1	-	-
Rehberlik Hizmeti	-	-	-	-	-	-
STH (B)	-	-	-	-	-	-
STH (K)	8	-	4	2	2	-
SMŞH (K)	2	2	-	1	-	-
SMŞH (B)	3	1	2	-	-	-
Uydu Haberleşme Hizmeti (B)	2	1	1	-	-	-
Uydu Platform Hizmetleri (B)	-	-	-	1	-	-
Toplam	78	34	45	40	29	41

TABLO 3 – Yıllara Göre Verilen Yetkilendirme Sayıları

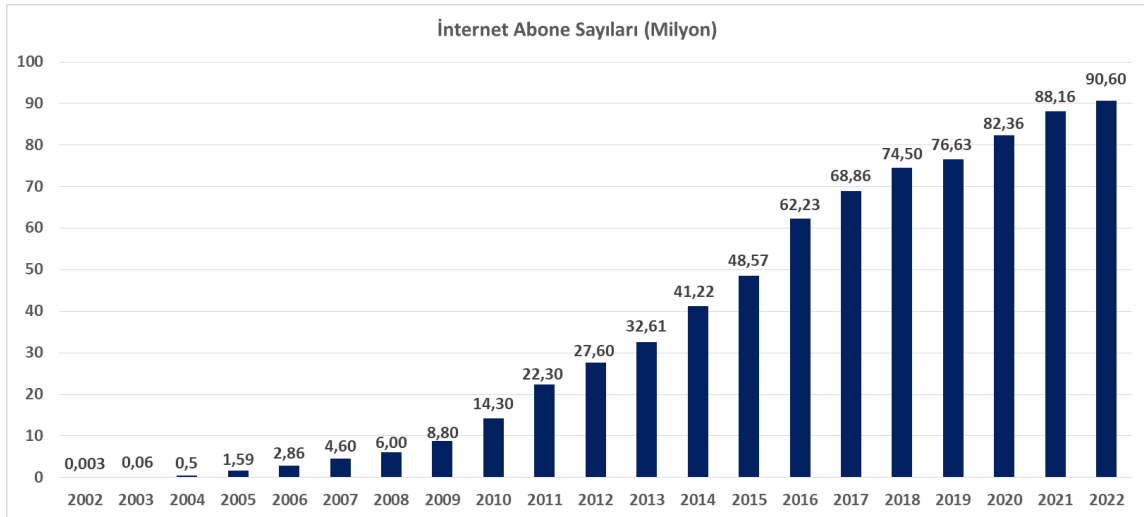
ELEKTRONİK HABERLEŞME SEKTÖRÜNDE ABONELİK

Şekil-7 ve Şekil-8’de sabit, mobil, M2M (Makineler Arası İletişim) ve İnternet abone sayılarına yer verilmektedir.

2002 yılında yaklaşık 19 Milyon olan sabit abone sayısı 2022 yılı sonunda 11,2 Milyon’a gerilemiştir. Mobil abone sayısı ise aynı tarihlerde 23,3 Milyon’dan 82,2 Milyon’a yükselmiştir. M2M abone sayısı ise 2011 yılından bugüne önemli bir artış hızıyla 8,1 Milyon’a ulaşmıştır. İnternet abone sayısı ise 2011 yılından itibaren hızla artarak 90,6 Milyon olmuştur.

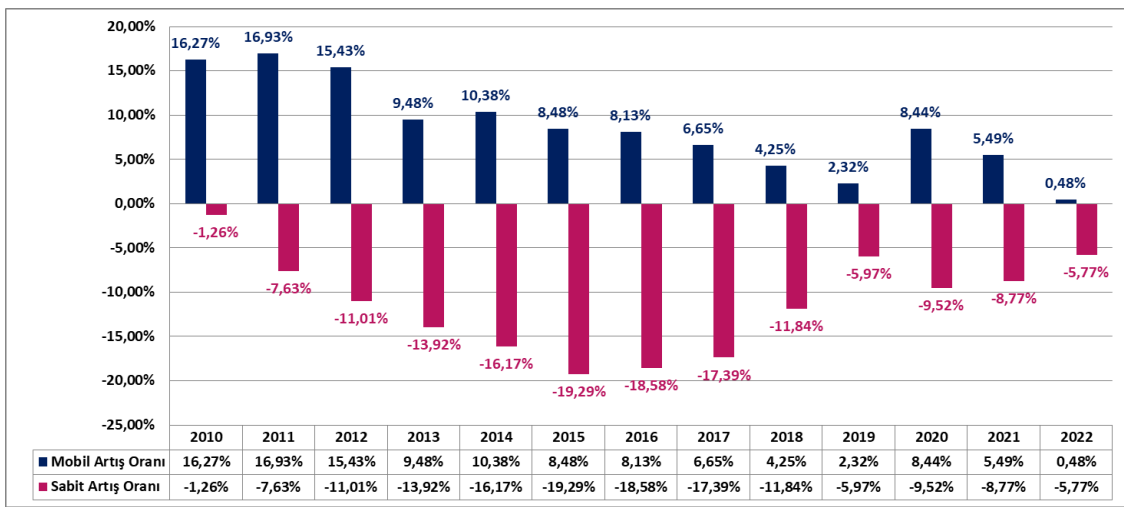
ŞEKİL 7 – Sabit-Mobil-M2M Abone Sayıları (Milyon)

ŞEKİL 8 – İnternet Abone Sayıları (Milyon)

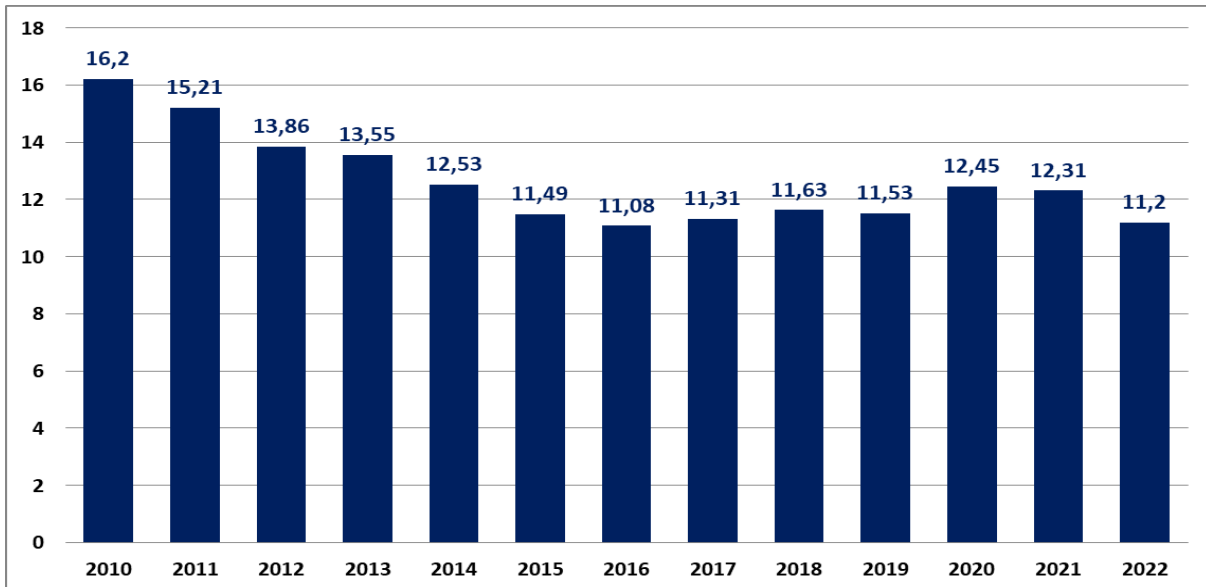
2010 yılından itibaren toplam ses trafiği içerisinde sabit ses trafiğinin çok ciddi oranda düşmeye başladığını görüyoruz. Tüm dünyada genel olarak sabit ses trafiğinin düşme eğilimi içinde olduğu bilinmekle beraber ülkemizde düşüşün

çok daha büyük olduğunu anlıyoruz. Örneğin; Türkiye’de toplam trafiğin %1,6’sı sabit, %98,4’ü mobil trafik iken, İngiltere’de sabit trafik %19,14 mobil trafik %80,86 ve Avrupa Birliği’nde ise sabit trafik %20,37 mobil trafik %79,63’dür. Türkiye’de sabit trafikteki çok hızlı düşüşün temel sebebinin pazardaki rekabet eksikliği olduğunu söylemek mümkündür. Zira rekabetin gelişmediği pazarlarda, pazara yeni giren işletmecilerin fiyat ve kalite üzerindeki rekabetçi baskılarının sınırlı olması yerleşik işletmecinin Ar-Ge, yatırım ve tarife gibi sektörü büyütecek kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

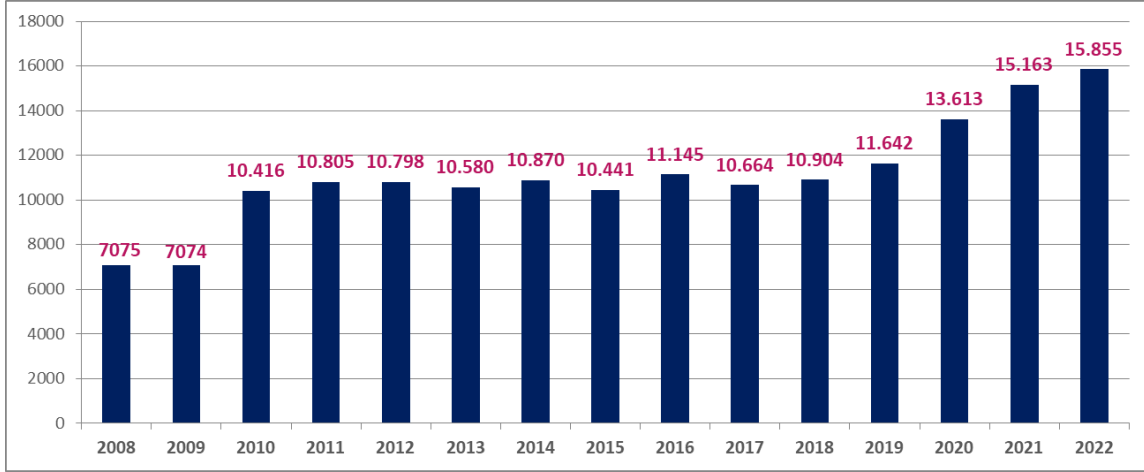
ŞEKİL 9 - Mobil ve Sabit Trafik Artış/Azalış Oranları,%

Sabit ses trafiğindeki düşüşle paralel olarak sabit telefon abone sayısı da düşmüştür.

ŞEKİL 10 - Sabit Telefon Hizmetleri Abone Sayısı (Milyon)

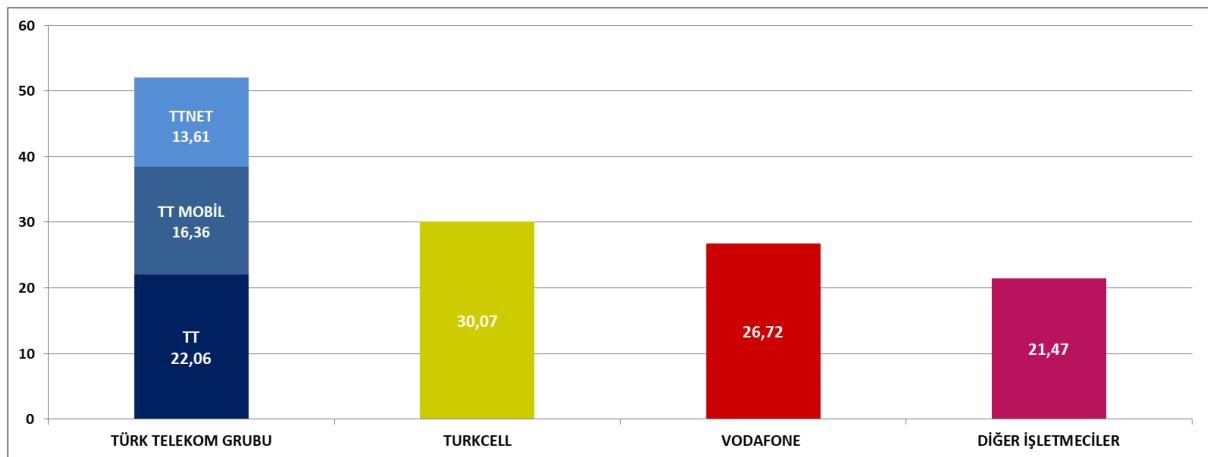
2022 yılsonu itibariyle 15.855 uydu haberleşme hizmetleri abonesi bulunmaktadır. Türkiye üzerindeki uydu kapasitesi dikkate alındığında abone sayısının çok düşük olması dikkat çekicidir. Uydu sektörümüz ve onunla birlikte Türksat iç ve dış piyasadaki fırsatları kaçırmaya itilmektedir. Uydu Haberleşme Sektörümüzün önünde büyük imkânlar olmasına ve ihtiyaçların da bulunmasına rağmen beklenen gelişme sağlanamamaktadır.

ŞEKİL 11 - Uydu Haberleşme-Yıllara Göre Abone Sayısı

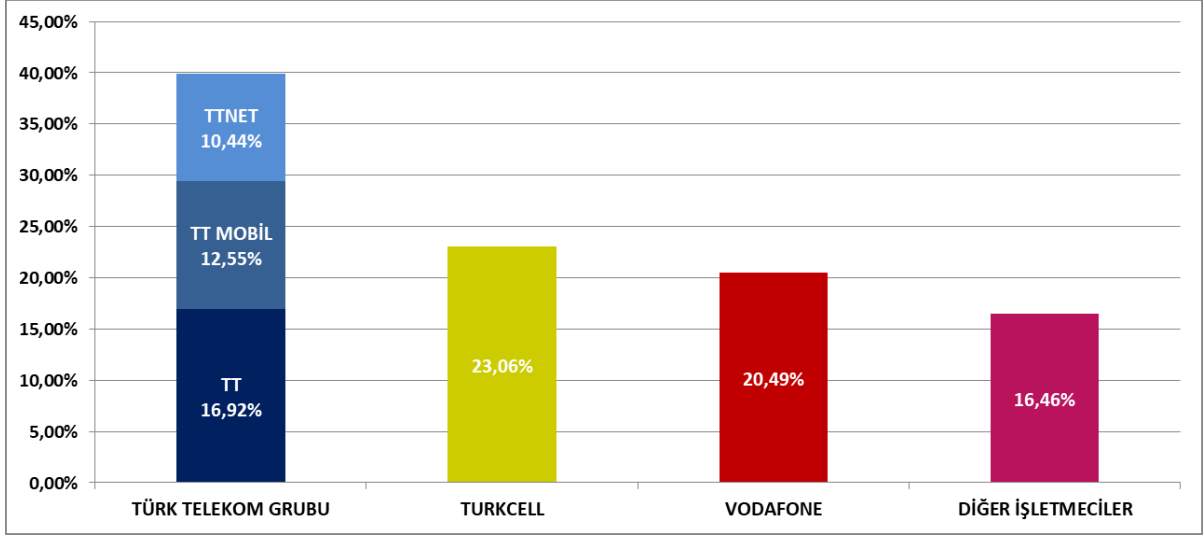
SEKTÖRDE REKABET

Aşağıdaki grafiklerde TTNET Türk Telekom gurubu içerisinde değerlendirilmektedir. Buna göre, pazarın tamamı dikkate alındığında 3 GSM işletmecisi, Türk Telekom ve TTNET dışında kalan diğer işletmecilerin toplam gelirleri **2022 yılında 21,47 Milyar TL olmuştur**. Diğer işletmecilerin gelire göre Pazar payları ise **%16,46 civarındadır**.

ŞEKİL 12 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2022, Milyar TL

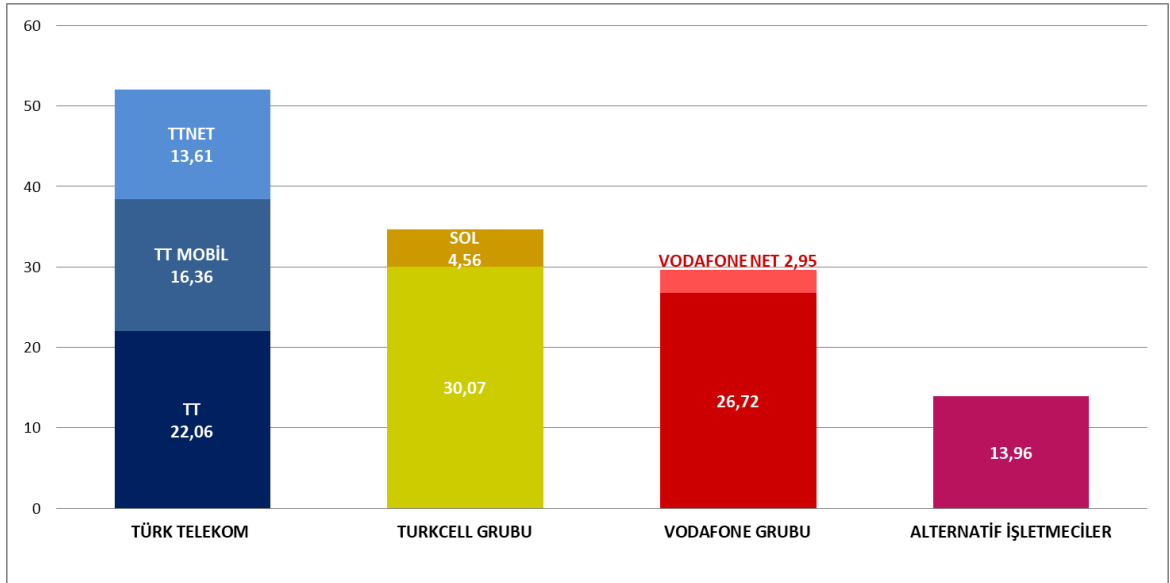

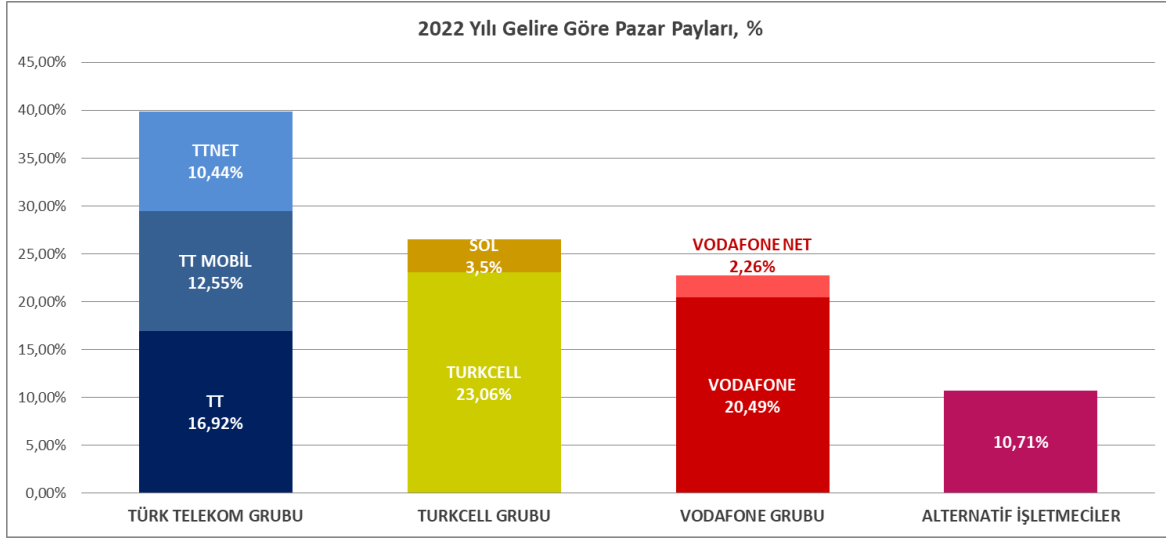
ŞEKİL 13 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2022, %

Şekil-14'te Turkcell ve Vodafone'a ait olan ve sabit ses ve genişbant tarafında hizmet veren Superonline ve Vodafone Net'in payları çıkarıldığında, alternatif işletmecilerin toplam gelirlerine yer verilmektedir.

2022 yılı sonunda alternatif işletmecilerin gelirleri 13,96 Milyar TL olmuştur, Pazar payları ise %10,7 civarındadır. 2002 yılında başlayan serbestleşme hareketinden bugüne gelindiğinde, geçen 20 senenin sonunda alternatif işletmecilerin toplam sektör gelirleri içerisindeki payı sadece %10'lar seviyesinde kalmıştır.

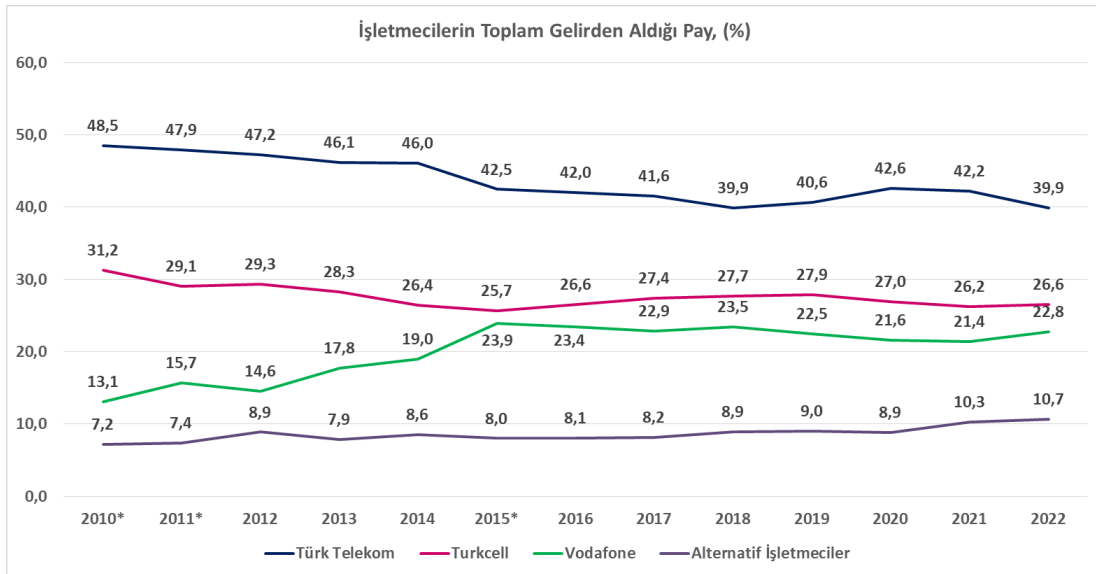
ŞEKİL 14 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2022, Milyar TL

ŞEKİL 15 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2022, %

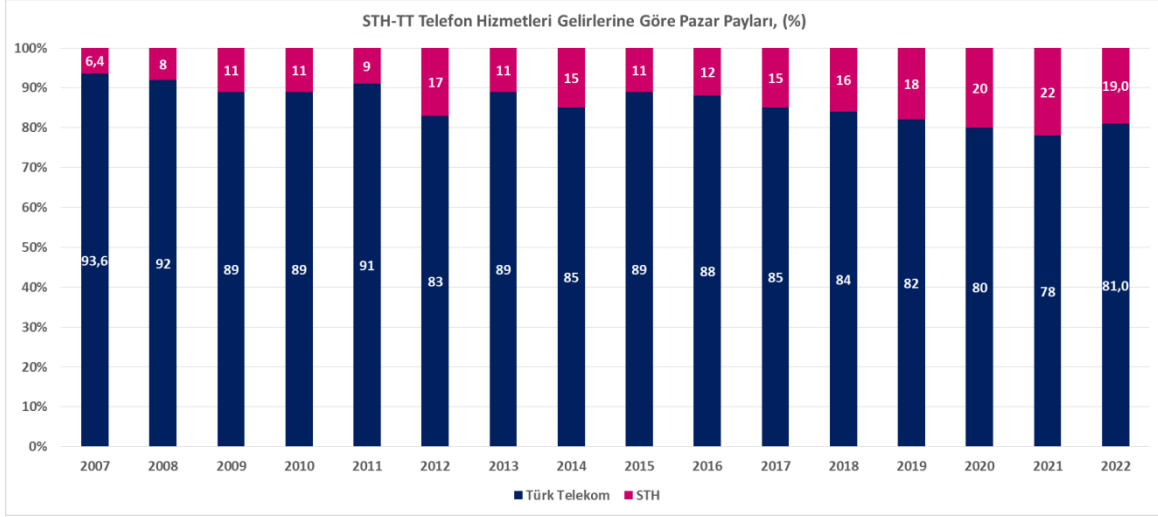
Şekil-16'da elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmecilerin gelirlerine göre Pazar paylarını görmekteyiz. Serbestleşme sürecinin başından bu yana geçen 20 yıl içinde yerleşik işletmeci ve GSM işletmecilerinin de yer aldığı toplam Pazarda, alternatif işletmecilerin Pazar payının %10'lar seviyesinde kaldığını görüyoruz.

Yerleşik işletmeci Türk Telekom'un ise Pazar payının %40 seviyesinde olması dikkat çekicidir.

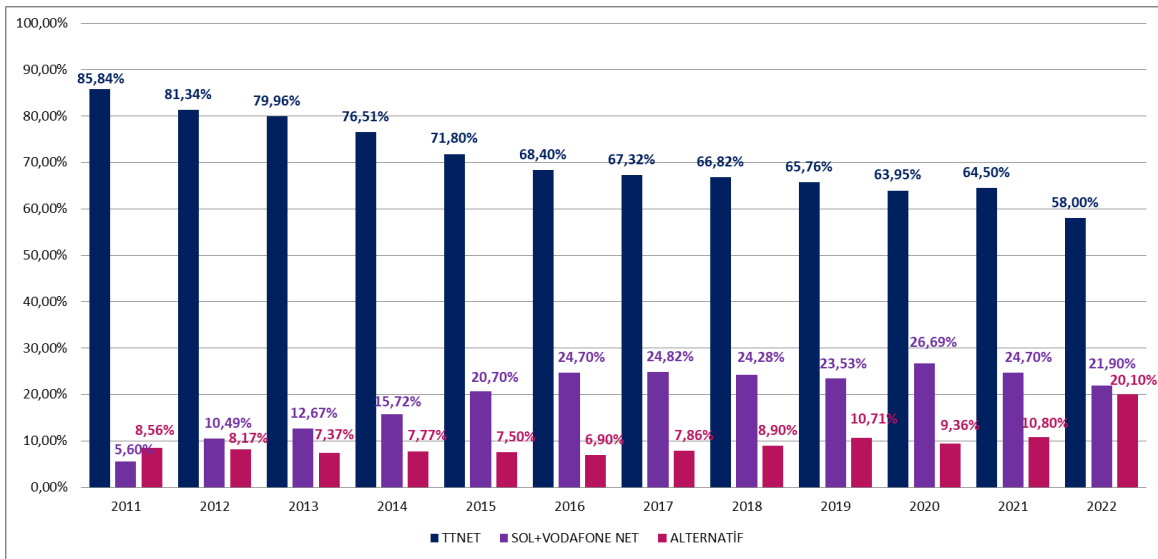
ŞEKİL 16 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay (%)

Şekil17’de ise Sabit Telefon Hizmetleri Pazarında gelire göre Pazar paylarına yer verilmektedir. Buna göre; 20 yıllık süre içinde %93,6 olan Türk Telekom Pazar payı sadece %81’lere kadar gerilemiştir. Alternatif STH işletmecilerinin Pazar payı %19 seviyesindedir.

ŞEKİL 17 – STH-TT Telefon Hizmetleri Gelirlerine Göre Pazar Payları (%)

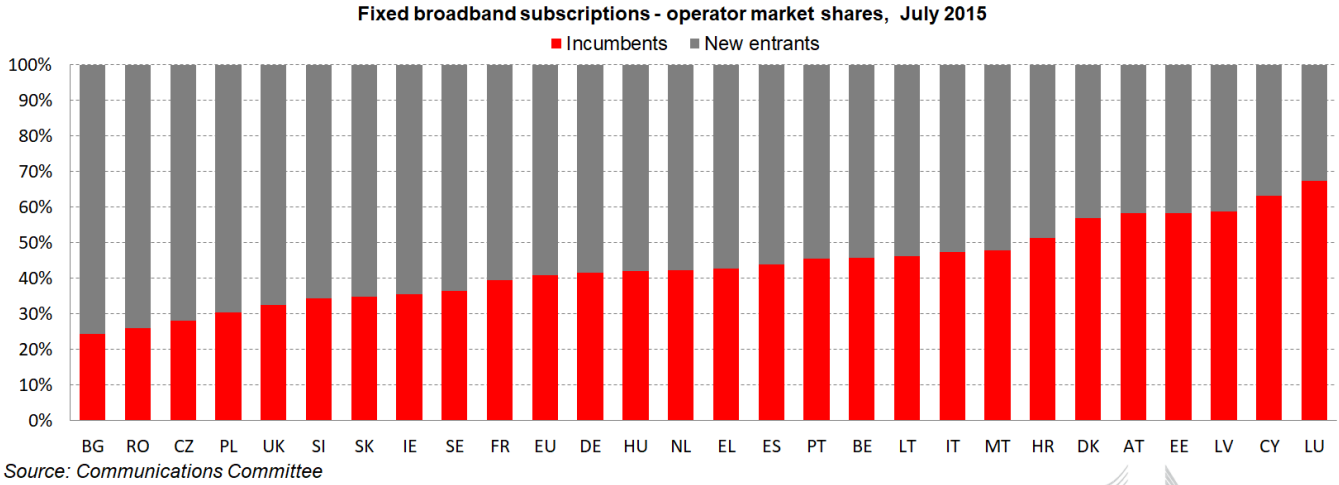
Şekil-18’de sektörde faaliyet gösteren İSS’lerin Pazar paylarına yer verilmektedir. Buna göre TTNET Pazar payı serbestleşmenin başlamasından 20 yıl sonra hala yüksek seviyelerde devam ettiği anlaşılıyor. 2022 sonunda TTNET’in sabit internet hizmetlerindeki pazar payı %58’dir. Turkcell Superonline ve Vodafone Net çıkarıldığında, alternatif işletmecilerin Pazar payının ise %20 seviyesinde olduğunu görüyoruz.

ŞEKİL 18 -İSS - Gelire Göre Pazar Payları, %

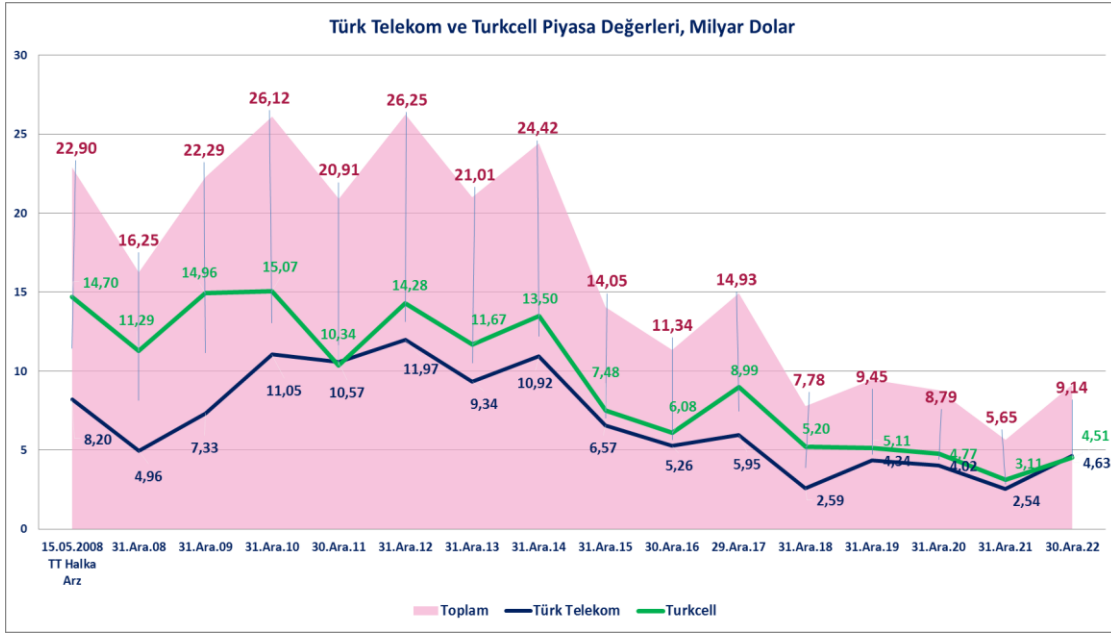
TTNET'in sabit internet hizmetlerindeki pazar payı %58'dir. Turkcell Superonline ve Vodafone Net çıkarıldığında, alternatif işletmecilerin Pazar payının ise %20 seviyesinde olduğunu görüyoruz.

Avrupa Komisyonu'nun "Europe's Digital Progress Report, 2016" isimli raporunda yer alan verilere bakıldığında, 2015 yılı sonunda sabit genişbant pazarında alternatif işletmecilerin Pazar paylarının %60'lar seviyesine ulaştığı görülmektedir. Ülkemizde serbestleşmenin üzerinden geçen 20 yıla rağmen alternatif işletmecilerin sabit genişbant pazar paylarının %20'ler seviyesinde kalmış olması dikkat çekicidir.

SEKTÖRDE PİYASA DEĞERLERİ

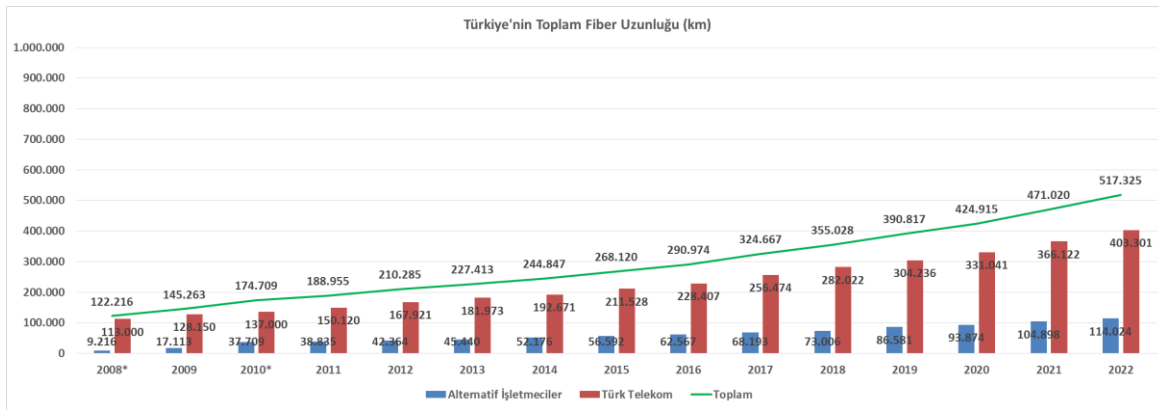
Şekil-19'da sektörün yaklaşık %70'ini oluşturan iki şirketin piyasa değerleri incelendiğinde, 2008 yılından bu yana önemli ölçüde düşüş yaşandığını görüyoruz. Buna göre, 15 Mayıs 2008 tarihinde iki şirketin toplam değeri 22,90 Milyar Dolar iken, 31 Aralık 2020 tarihinde toplam değer 8,79 Milyar Dolar'a, 31 Aralık 2021'de ise Dolar Kurunda yaşanan artışa da bağlı olarak 5,65 Milyar Dolar'a düşmüştür. İstanbul Borsasında (BIST) yaşanan artışa ve döviz kurundaki yatay seyre bağlı olarak, 30 Aralık 2022'de bu iki şirketin toplam değeri 9,14 Milyar Dolar olmuştur.

ŞEKİL 19 - Türk Telekom ve Turkcell Piyasa Değerleri (Milyar Dolar)

FİBER ŞEBEKE UZUNLUĞU

Şekil-20’de ülkemizde toplam fiber uzunluğuna yer verilmektedir. 2008 yılında 122.216 km olan fiber uzunluğu 2022 yılında 517.325 km’ye ulaşmıştır. Aynı tarihlerde 9.216 km olan alternatif işletmeci fiber uzunluğu %1137 artışla 114.024 km olmuştur. Türk Telekom’un aynı tarihlerde fiber uzunluk artış oranı ise %250’dir.

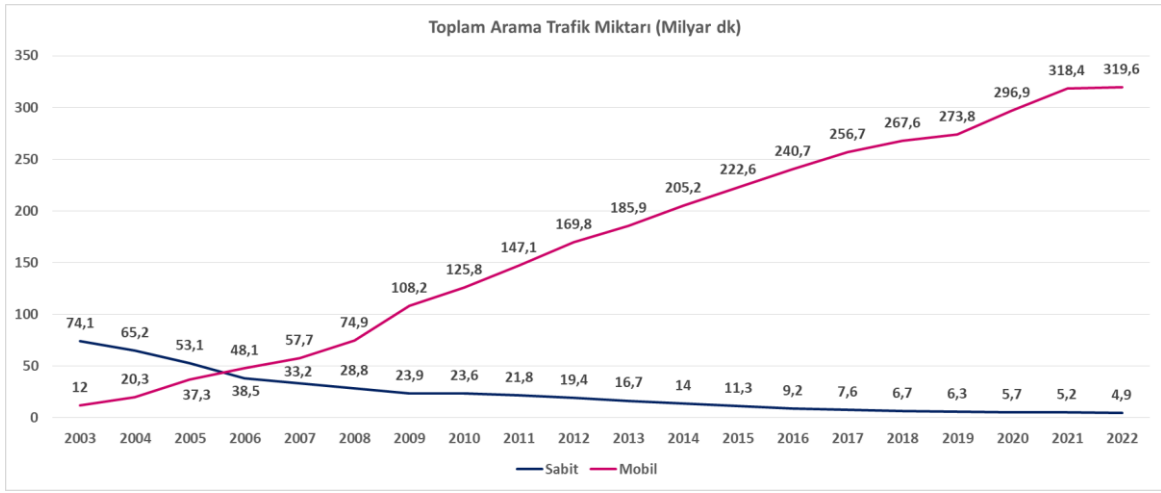
ŞEKİL 20 – Türkiye’nin Toplam Fiber Uzunluğu (Km)

SABİT SES TRAFİĞİ

Şekil-21’de sabit ve mobil trafik dakikalarına yer verilmektedir. 2003 yılında

74,1 Milyar dk olan sabit ses trafiği mevcut durumda 4,9 Milyar dk’ya

gerilemiştir. Mobil ses trafiği ise 12 Milyar dk’dan 319,6 Milyar dk’ya yükselmiştir.

ŞEKİL 21 – Toplam Arama Trafik Miktarı (Milyar dk)

BEŞİNCİ BÖLÜM – TARİHÇE

Ülkemiz Telekom sektöründe, 2000 yılında Türk Telekom’un KİT statüsünden çıkarılarak özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket haline getirilmesi ve 2813 sayılı Telsiz Kanununda değişiklik yapan 27.1.2000 tarihli ve 4502 sayılı Kanunla Telekomünikasyon Kurumu’nun kurulması ile birlikte başlayan serbestleşme hareketi üzerinden yaklaşık 20 yıl geçti. Sektörde gelinen noktanın sağlıklı bir şekilde analiz edilebilmesi için serbestleşme sürecinin başından itibaren yaşanan gelişmelerin hatırlanmasının faydalı olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede, ülkemizdeki serbestleşme sürecinin başlangıcından itibaren yaşanan önemli dönüm noktalarına aşağıda yer vermekteyiz.

2002	<ul style="list-style-type: none"> • İlk İSS lisansları verildi. • Serbestleşme hukuken başladı. • VOIP aramaları TTAŞ tarafından tekel hakları kapsamında engellenmeye başlandı.
2003	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaştırma Bakanlığı değiştirmeyi planladığı "Telekom Yasası" ile ilgili sektör oyuncularının görüşlerini aldı. • TTAŞ, ses tekelini ihlal ettikleri gerekçesi ile VOIP hizmeti veren birçok firmayı mahkemeye verdi. • Aycell ve Aria birleşti yeni şirketin adı Avea oldu.
2004	<ul style="list-style-type: none"> • 1 Ocak itibarıyla sabit telefon tekel kalktı, serbestleşme hukuki ve fiili olarak başladı. • TTAŞ 'nin özelleştirme süreci başladı. • Telgraf ve Telefon Kanunu ile diğer bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına ilişkin yasa onaylandı. Yasa değişikliği ile TTAŞ 'nin yüzde 45'inden fazlasının özelleştirilemeyeceğine ilişkin hüküm kaldırılarak, yüzde 95'e kadar olan kısmının da yerli ve yabancı yatırımcılara satılabilmesine olanak sağlandı. • Telekomünikasyon Kurumu tarafından Uzak Mesafe Telefon Hizmeti - UMTH'ye yönelik 2. Tip telekomünikasyon lisansları verilmeye başlandı. UMTH konusunda lisans alan firmalar ile Türk Telekom arasında "C Tipi UMTH'ye İlişkin Arabağlantı Sözleşmesi" imzalanmaya başlandı. • Türk Telekom tarafından TTKart olarak adlandırılan Ön Ödemeli Kart hizmete sunuldu. • Türk Telekom'un ulusal ve uluslararası uydu haberleşmesiyle ilgili tüm hak ve sorumlulukları, 16.06.2004 tarihli 5189 nolu yasa ile kurulan TÜRK SAT Uydu Haberleşme ve İşletme Anonim Şirketi'ne (TÜRK SAT A.Ş.) devredildi.
2005	<ul style="list-style-type: none"> • Rekabet Kurumu "Türk Telekom'un rakip İnternet sağlayıcılarını kablo TV altyapısından faydalandırmayarak rekabet kurallarını ihlal ettiği" yönünde karar verdi. • Kasım ayında TTAŞ özelleştirildi, bu özelleştirme ile birlikte Avea'nın hisselerinin bir bölümü de el değiştirdi. • Turkcell hisselerinin bir kısmı el değiştirdi. • TMSF tarafından açılan ihale sonucunda Telsim

	<p>Vodafone tarafından satın alındı.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rekabet Kurumu, TT AŞ'nin perakende internet hizmetlerini sunması için ayrı bir tüzel kişilik kurmasını gerektirecek bir karar aldı. • 2005/8409 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile T.C. e-Devlet Kapısı'nın kurulması görev ve sorumluluğu Türk Telekom'a verildi.
2006	<ul style="list-style-type: none"> • Telekomünikasyon Kurumu (TK) tarafından kablo platform lisansları verildi. • Rekabet Kurumu kararı gereği olarak TTNET kuruldu. • Ulaştırma Bakanlığı tarafından "Sabit telefon abone sayısının Türkiye nüfusuna ulaşacağı" ve "3G ve WIMAX frekans sıkıntısının 2007 yılında çözüleceği" şeklinde hedefler konuldu. • Türk Telekom, İş-TİM'in Avea'daki %40,56 oranındaki hissesini 500 milyon ABD doları karşılığında satın aldı ve Türk Telekom'un Avea'daki hisse oranı %81,12'ye yükseldi.
2007	<ul style="list-style-type: none"> • TK, Sabit Telefon Hizmeti (STH) lisanslaması üzerinde çalışmakta olduğunu duyurdu. • Çoklu hizmet paketleri (Bundle) tartışılmaya başlandı. • 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun yayınlandı.
2008	<ul style="list-style-type: none"> • AB Komisyonu hızlı internet kullanımının yaygınlaşması için ülkeleri rekabeti arttıracak düzenlemeleri yapmaya çağırırdı. ECTA tarafından hazırlanan "Hızlı İnternet Raporu" na göre Türkiye %5'lik hızlı internet kullanım oranı ile AB ülkeleri arasında son sırada yer aldı. • 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu Kasım ayında yürürlüğe girdi. • Telekomünikasyon Kurumu'nun (TK) adı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) olarak değiştirildi. • 3G ihalesi yapıldı. • Rekabet Kurumu, Türk Telekom ve Ttnet'e birlikte, toptan genişbant internet erişim hizmetleri pazarı ile ilgili olarak yapılan şikayet sonucunda 12.394.781 YTL ceza verdi. • Türkiye'de ilk defa Kamu İhale Kanununa tabi bir

	<p>kamu kurumu Uzak Mesafe Telefon Hizmeti (UMTH) almak için ihaleye çıktı.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Türk Telekom hisselerinin % 15'lik payı halka arz edilerek, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmeye başladı.
2009	<ul style="list-style-type: none"> • BTK, UMTH (10xy) ve TT'nin hizmet bedellerinin tüketiciye aynı fatura ile gitmesini sağlayan düzenlemeyi hayata geçirdi. • İnternet erişiminde Özel İletişim Vergisi (ÖİV) %5'e düşürüldü. • Rekabet Kurumu 5 farklı kullanıcının başvurusu üzerine, Şubat 2009'da Türk Telekom'dan ADSL almak isteyen kullanıcılarına telefon hattı dahil olmayan fiyat vermesi gerektiğine karar verdi. • Mayıs ayında Elektronik Haberleşme Kanunu'nun yetkilendirme başlıklı hükümleri yürürlüğe girdi. Kıt kaynak kullanımı gerektirmeyen lisanslar bildirim usulüne döndü. • Mayıs ayından itibaren şehir içi telefon görüşmeleri hukuki olarak rekabete açıldı. • Mayıs ayında sabit numara taşınabilirliği hukuki olarak başladı. • Yetkilendirme ve Numara Kullanım hakkı bedelleri yayımlandı. • BTK, aynı şehir ve bölgede alternatif işletmecilere Türk Telekom'dan farklı alan kodu verilmesi yönünde bir karar aldı. • BTK tarafından çeyrekler halinde hazırlanan Pazar Verileri Raporları yayımlanmaya başlandı. • Sanal Mobil Şebeke Hizmeti (SMŞH – MVNO) yetkilendirmesine ait düzenlemeler tamamlandı.
2010	<ul style="list-style-type: none"> • BTK tarafından yapılan düzenleme ile Toptan Hat Kiralama hizmeti uygulamaya başlandı. • Ulaştırma Bakanlığı tarafından sektörden alınan yüksek vergi sorununun çözülmesi gerektiği ifade edildi. • Bakanlık işletmecileri mevcut altyapıyı paylaşmaya çağırdı. • ECTA tarafından yayımlanan 2009 Düzenleme Karnesi (Regulatory Scorecard) açıklandı. Rapora göre, Türkiye telekomünikasyon piyasası gelişmişlik konusunda en

	<p>son sırada yer aldı.</p> <ul style="list-style-type: none"> • BTK tarafından belirlenen ücretler ile Yalın DSL uygulaması başladı.
2011	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaştırma Bakanlığı tarafından sektörümüz için 2023 hedefleri açıklandı. • BTK ve Ulaştırma Bakanlığı tarafından, genişbant internetin yaygınlaşması ile birlikte altyapı ihtiyacının artacağı vurgulandı. • Sabit ses pazarındaki düşüş devam etti. • Geçiş Hakkı konusundaki sorunlar çözülemedi. • Telekom sektörü ilk defa partilerin seçim bildirgelerinde yer buldu. • BTK tarafından alınan Kurul Kararı ile, Türk Telekom'a düzenlemelerden muafiyet sağlandı. Buna göre; Beş (5) yıl boyunca veya fiber internet abonelerinin sabit genişbant aboneleri içindeki oranının %25 mertebesine ulaşana kadar fibere erişim hizmetlerinin (Eve/Binaya kadar fiber) Pazar analizi sürecine dâhil edilmemesi ve düzenlemelerden muaf tutulması sağlandı.
2012	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaştırma Bakanlığı tarafından mevcut altyapının paylaşılması hususunun önemli olduğuna dikkat çekildi. • Geçiş Hakkı konusunda Ulaştırma Bakanlığı tarafından mevzuat çalışmalarına devam edildi. • BTK Kurul Kararı ile Türk Telekom'a Port ve Transmisyon esaslı tarife oluşturma yükümlülüğü getirildi.
2013	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından Geçiş Hakkına ilişkin Yönetmelik yayımlandı. • BTK tarafından Tesis Paylaşımına ilişkin düzenleme yapıldı. • Sabit ses trafiğinin toplam trafik içerisindeki oranı %8'lere düştü. • BTK Kurul Kararı ile Port ve Transmisyon tarifeleri onaylanarak gerekli hazırlıkların tamamlanması için Türk Telekom'a 31.08.2014 tarihine kadar süre tanındı. • BTK Kurul Kararı ile Fiber şebekede Sanal Ayrıştırılmış Erişim (SAYE) hizmetine ilişkin düzenleme çalışmaları

	<p>Fiziksel Şebeke Altyapısına Erişim Pazarı kapsamında başlatıldı ve Türk Telekom tarafından yapılacak SAYE hizmetine ilişkin çalışmanın 2013 yılı sonuna kadar BTK'ya sunulmasına hükmedildi.</p>
2014	<ul style="list-style-type: none"> • Erişim Sağlayıcıları Birliği (ESB) Tüzüğü BTK tarafından sektör temsilcilerinin görüşleri alınmadan onaylandı. • Sabit ses ve genişbant pazarı kan kaybetmeye devam etti. • İkinci çeyrekte Türkiye'nin Avrupa'da en fazla mobil telefon görüşmesi yapan ülke olduğu tespit edildi. • Türkiye 2014 AB İlerleme Raporu yayımlandı. Raporda sektörde BTK ve TİB'in bağımsızlığı, Geçiş Hakkı ve SMŞH'nin hayata geçirilmesi, sektörden alınan vergiler, sabit genişbantın yaygınlık oranı gibi konularda önemli sorunlar olduğu tespit edildi. • BTK tarafından alınan Karar ile Türk Telekom'a getirilmesi beklenen SAYE yükümlülüğü belirsiz bir geleceğe ötelendi. • 30 Aralık 2014 tarihinde "Elektronik Haberleşme Sektöründe Yetkilendirme Yönetmeliği" değiştirildi. Yapılan değişikliğe göre, Sabit Telefon Hizmeti yetkilendirmesine başvuracak işletmecilere 1 Milyon TL sermaye şartı getirildi. • Port-Transmisyon tarifeleri 11.12.2013 tarihli Kurul Kararı ile 1 Ekim 2014 itibariyle yürürlüğe girdi.
2015	<ul style="list-style-type: none"> • İş Bankası Grubu'nun sahip olduğu Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. hisseleri Türk Telekom'a satıldı. Türk Telekom, Avea hisselerinin tamamına sahip oldu. • BTK tarafından 26 Ağustos'ta IMT Hizmet ve Altyapılarına İlişkin Yetkilendirme İhalesi (4,5 G-LTE Yetkilendirme İhalesi) yapıldı.
2016	<ul style="list-style-type: none"> • Avea, Türk Telekom ve TNET markaları "Türk Telekom" olarak tek marka altında birleştirildi. • 2011'de alınan Kurul Kararı ile Türk Telekom'a getirilen "Fiber Muafiyet" için belirlenen beş yıllık süre doldu. • BTK tarafından 2014 yılında SAYE hizmetlerine ilişkin düzenlemeyi öteleyen karar Ankara 10. İdare Mahkemesinde TELKODER tarafından açılan dava neticesinde iptal edildi. • 26 Ağustos 2015'te ihalesi gerçekleştirilen 4,5 G hizmeti 1 Nisan 2016 tarihinde uygulamaya girdi.

	<ul style="list-style-type: none"> • Uydu terminal cihazlarından alınan Ruhsatname ve Yıllık Kullanım ücreti Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile 3 Ağustos 2016 tarihinde kaldırıldı. • Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 7 Nisan 2016 tarih ve 29677 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Söz konusu Kanun ile kurulan Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK) Başkan ve Üyeleri 30 Ocak 2017 tarihinde göreve başladı. • 18.02.2016 tarih ve 2016/DK-YED/110 sayılı BTK kararı ile THK numaralarının taşınmasına yönelik mevzuat çalışması yapıldı.
2017	<ul style="list-style-type: none"> • T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’na ait %6,68 oranındaki Türk Telekomünikasyon A.Ş. payı Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye Varlık Fonu’na aktarıldı. • 11 Haziran 2016 Tarih ve 29739 Sayılı Resmi Gazete Yayınlanan Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile işletmecilere, “kullanıcılarına ait trafikleri Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde kurulmuş uydu yer istasyonları üzerinden geçirme yükümlüğü” getirildi. • KHK/678 ve 11 Ocak 2017 tarihinde yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde, Veri Merkezlerine yönelik çeşitli destek ve teşviklerin verileceği belirtildi. • Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı (2017-2020), 21 Aralık 2017 tarihli ve 30277 sayılı 1. Mükerrer Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi. • 05.12.2017 tarihli ve 30261 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7061 sayılı Kanun’un 10’uncu maddesiyle Özel İletişim Vergisi oranı tekilleştirildi ve tüm elektronik haberleşme hizmetleri için %7,5 olarak belirlendi.
2018	<ul style="list-style-type: none"> • Türk Telekom’un mobil iletişim şirketi Avea’nın ticari unvanı, TT Mobil İletişim Hizmetleri A.Ş. olarak değiştirildi. • Telkoder liderliğinde yürütülen çalışmalar neticesinde, Türk Telekom, Turkcell, Vodafone, Türksat ve Telkoder arasında “Sabit Elektronik Haberleşme Altyapısı

	<p>Kiralanması"na ilişkin iş birliği protokolü imzalandı.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Türk Telekom hissedarlarından Ojer Telekomünikasyon A.Ş.'ye (OTAŞ) ait %55 oranındaki hisse, özel amaçlı şirket (SPV) olarak kurulan Levent Yapılandırma Yönetimi A.Ş.'ye (LYY) devredildi. • Adil Kullanım Noktası uygulaması aşamalı olarak 2018 yılı sonunda kaldırıldı. • Veri Merkezi teşviklerini de içeren Cazibe Merkezleri Programının Uygulanmasına İlişkin 2018/11201 karar sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 2 Ocak 2018 tarihinde yayımlandı. • 24 Haziran 2018 seçimlerinin ardından yeni Cumhurbaşkanlığı sistemi başladı. Temmuz 2018'de uyum Kararnameleri yayımlanarak devlet yönetimi yeniden yapılandırıldı. • 2018 yılı sonunda Türk Telekom'da yüzde 55 hissesi bulunan OTAŞ'ın hisselerinin OTAŞ'a kredi veren bankalar tarafından oluşturulan ortak girişim şirketine devir işlemi tamamlandı.
<p>2019</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 31.12 2019 sayılı Kurul Kararı ile onaylanan "Toptan Sabit Yerel ve Merkezi Erişim Hizmetlerine İlişkin Pazar Analizi" kapsamında Türk Telekom'a 1.7.2020 tarihinden itibaren olacak şekilde SAYE hizmeti sunma yükümlülüğü getirildi. • 7 Aralık 2019 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan 7194 sayılı yeni yasa ile dijital ortamda sunulan reklam, sesli ve görsel içerik gibi pek çok hizmet gelirleri Mart 2020'den itibaren %7,5 oranında dijital hizmet vergisine tabi tutuldu. • 6 Temmuz 2019 günü yayımlanan, 2019/12 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile bilgi güvenliği açısından yerli veri merkezlerinin önemi ortaya konuldu ve veri merkezleri hususunda çeşitli tedbirler alınmasına karar verildi. • 31.12.2019 tarihli Karar ile Port Transmisyon modelinde yeni tarifeler yürürlüğe girdi. Söz konusu yeni tarifeler ile port ücretlerinde artışa gidildi.
<p>2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 4.01.2020 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" hükümleri uyarınca, hizmet sağlayıcılarda bulunan

	<p>onayların ticari elektronik ileti yönetim (İYS) sistemine aktarılmasına yönelik düzenleme getirildi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 15.04.2020 tarihli Kurul Kararı ile Türk Telekom'a getirilen SAYE sunma yükümlülüğüne ilişkin süreç durduruldu. • 27 Ekim 2020 tarihli ve 31287 sayılı Resmî Gazete 1. Mükerrer'de yayımlanan, 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında İDN ve Veri Merkezlerine yönelik tedbirler yayımlandı. • 4 Aralık 2020 Cuma tarihli ve 31324 sayılı Resmî Gazete'de, Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunmasına İlişkin Yönetmelik yayımlandı. • 31 Temmuz 2020 tarihli ve 31202 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve 1 Ekim 2020 tarihinde yürürlüğe giren 7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yurt dışı kaynaklı sosyal medya şirketlerine çeşitli düzenlemeler getirildi.
2021	<ul style="list-style-type: none"> • Alınan BTK Kurul Kararları ile Mobil ve Sabit Arabağlantı ücretleri düşürüldü. • 30 Ocak 2021 Tarihli ve 31380 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Kararı ile (Karar Sayısı: 3469) %7,5 olarak uygulanan ÖİV oranı %10'a yükseltildi. • Fiyat Sıkıştırmasının Tespitine, Önlenmesine ve Giderilmesine İlişkin Usul ve Esaslar, 9 Şubat 2021 tarihli ve 2021/DK-SRD/36 karar numaralı BTK Kurul Kararı ile yayımlanarak yürürlüğe girdi. • Taslak Türk Telekomünikasyon AŞ Referans Sanal Ayrıştırılmış Yerel Erişim Teklifi" Ocak 2021'de BTK web sitesinde yayımlanarak kamuoyu görüşlerine açıldı ancak henüz nihai hali yayımlanmadı. • 25 Ekim 2021 tarihli ve 31639 sayılı Resmî Gazete 1. Mükerrer'de yayımlanan, 2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında İDN ve Veri Merkezlerine yönelik yeni tedbirler açıklandı.
2022	<ul style="list-style-type: none"> • 22 Şubat 2022 tarihinde Türk Telekomünikasyon AŞ Referans Erişim ve Arabağlantı Tekliflerinde Yapılan

Değişikliklere ilişkin kurul kararı yayımlandı.

- 29 Mart 2022 tarihinde Türk Telekom Referans Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Teklifi Kapsamındaki Enerji ve Klima Ücretlerinin Güncellemesine ilişkin kurul kararı yayımlandı.
- 18 Ekim 2022 tarihinde 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile ilgilil değişiklikler Resmî Gazetede yayımlandı.
- 22 Kasım 2022 tarihinde İadelerle İlgili Düzenlemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Taslağa ilişkin kurul kararı yayımlandı.

ADRES : Mustafa Kemal Mahallesi, 2146. Sk. 14/22, 06510 Çankaya/Ankara, Türkiye
TELEFON : (+90 312) 232 14 52
FAX : (+90 312) 232 13 80
E-POSTA : serbestlesme@telkoder.org.tr